

„Zvýšení efektivity a kvality sociálně-právní ochrany dětí v Jihočeském kraji“,
registrační číslo projektu: CZ.1.04/3.1.03/C2.00072

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

**II. METODIKA SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ
PRO PRACOVNÍKY ORGÁNU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY
DĚTÍ
PŘI OBECNÍM ÚŘADU OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ
V JIHOČESKÉM KRAJI**

Krajský úřad Jihočeského kraje, oddělení sociálně-právní ochrany dětí
ve spolupráci s OSPOD Č. Budějovice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Třeboň, Týn nad
Vltavou

Účinnost od 1. 7. 2019

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

OBSAH

1	VYHODNOCOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY	5
1.1	ÚVODNÍ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY	8
1.2	PODROBNÉ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY	12
2	INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE (IPOD)	33
3	STANOVISKA PRACOVNÍ SKUPINY	36
3.1	K vyhodnocování a IPODu	36
3.2	K IPODu	37
3.3	K vedení spisové dokumentace sourozenců	37
3.4	K migrujícím rodinám a rodinám na ohlašovně	38
3.5	dítě 2 Om spisy (kolizní opatrovník)	38
3.6	Postupování spisové dokumentace na žádost Policie ČR, SZ	38
3.7	Svědci v trestním řízení - spisová dokumentace	38
4	DOPORUČENÉ VZORY FORMULÁŘŮ	40
	Příloha č. 1 - Úvodní vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny	40
	Příloha č. 2 - Podrobné vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny	40
	Příloha č. 3 - Individuální plán ochrany dítěte	40

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Předmluva

Vážené kolegyně, Vážení kolegové,

do rukou se Vám dostává metodika k vyhodnocování situace dítěte a k vytváření individuálního plánu ochrany dítěte. Metodika je pomyslně rozdělena na dvě části. První část se zabývá vyhodnocením situace dítěte a individuálním plánem. Tato část je poměrně obsáhlá, ale berte ji, prosím, jen jako návod, inspiraci, jak vyhodnotit situaci dítěte a jeho rodiny, neboť není v lidských silách zaznamenat všechny varianty, které mohou v životě nastat a není to ani cílem této metodiky. Vždyť sami víte, že i pracovník s dvacetiletou praxí řekne: „*To tu ještě nebylo.*“

Druhou část tvoří stanoviska pracovní skupiny. Tato část je stručnější a najdete zde odpovědi na konkrétní dotazy.

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Seznam použitých zkratk

Zákon o SPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice MPSV	Směrnice MPSV č. j. 2013/26780-21 ze dne 19. září 2013 o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče
OÚ ORP	obecní úřad obce s rozšířenou působností
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
Om, Nom	spisová značka
IPOD	individuální plán ochrany dítěte
Standardy SPO	standardy kvality sociálně-právní ochrany
NRP	náhradní rodinná péče
PPPD	pěstounská péče na přechodnou dobu
SSP	státní sociální podpora
ÚP	úřad práce
NNO	nestátní nezisková organizace
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Syndrom CAN	syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

1 VYHODNOCOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

Vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny patří mezi základní metody sociální práce pro efektivní práci s dítětem a rodinou. Plní několik funkcí, na jejichž základě ho lze rozdělit do dvou (resp. tří) základních částí. V **první části** je zjišťováno, zda se jedná o dítě uvedené v § 6 (úvodní vyhodnocení) zákona o SPOD.

V případě, kdy orgán SPOD na základě základního vyhodnocení dospěje k závěru, že se jedná o dítě uvedené v § 6 zákona o SPOD (a případně provede nezbytná opatření k jeho ochraně), přistoupí k **podrobnějšímu vyhodnocení situace dítěte a rodiny (druhá část)**. Účelem tohoto vyhodnocování je shromáždit a analyzovat co nejvíce relevantních informací o dítěti, jeho rodině a širším sociálním prostředí, tedy podkladů pro stanovení dalšího postupu sociální práce s dítětem a rodinou a zpracování IPOD. Cílem je nalézt optimální řešení z hlediska zájmu dítěte.

Za třetí část lze považovat pravidelné „přehodnocování“, které je úzce spojeno s hodnocením účinku zvolených opatření (hodnocení, zda je IPOD naplňován a zda jsou navržená opatření zvolena správně). Proces zjišťování potřeb dítěte je postaven na základních vědních oborech, jako je lékařství, psychologie, pedagogiky, sociální vědy, ale snaží se pojmout situaci dítěte v kontextu celostního - holistického přístupu.

- 1) Vstupní vyhodnocení** - určení závažnosti ohrožení dítěte a vymezení rychlosti a intenzity následného postupu. Tato fáze procesu ochrany dětí slouží k určení aktuální míry ohrožení dítěte za účelem stanovení rychlosti, razance a intenzity okamžité intervence. Pokud stanovené vyhodnocení situace stačí a není indikována potřeba komplexního podrobného vyhodnocení, následuje ukončení případu nebo vytvoření IPOD a realizace jeho jednotlivých kroků.
- 2) Podrobné - komplexní vyhodnocení situace dítěte**
Komplexní hodnocení dítěte a rodiny - hodnocení potřeb, rizik a silných stránek dítěte, rodiny a komunity za účelem vytvoření IPOD. Toto vyhodnocení obsahuje všechny oblasti potřeb dítěte, nezaměřuje se pouze na danou situaci, ale zaměřuje se také daleko víc na historii situace dítěte a rodiny, rodičovské kompetence a další případné zdroje okolo dítěte a rodiny.

Cíle vyhodnocování

Podrobné vyhodnocování potřeb dítěte směřuje k naplnění těchto cílů:

- objasnit a identifikovat potřeby dítěte a jeho rodiny a ověřit jejich naplňování;
- zjistit silné stránky rodičů /pečovatelů při péči o dítě a nelézt vhodné formy podpory tam, kde rodičovská kapacita nedostačuje k naplňování potřeb dítěte;
- zhodnotit situaci dítěte v širším kontextu (komunita, širší rodina);
- najít zdroje podpory pro rodinu mimo domácnost (širší rodina, služby v komunitě apod.);
- vytvořit společně individuální plán řešení situace ohroženého dítěte.

Principy vyhodnocování

- **Vyhodnocování je:**
 - ✓ **založeno na informacích/znalostech** o vývoji dítěte, teorii citové vazby, podpůrných faktorech, pohledu dítěte, sociálním vyloučením, využití a zneužití moci, diskriminace;

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- ✓ **založeno na důkazech** - všechna zjištění, která hodnotitel zaznamenává do rámce, musí být založena na důkazech. Vyhodnocování není možné opřít o domněnky, ale vždy je nutné uvést konkrétní zdroj zjištění;
- ✓ **proces, nikoli jednorázové opatření**, tedy proces získávání informací z různých zdrojů a orientování se v nich spolu s rodinou a s odborníky, kteří s rodinou pracují;
- ✓ **zaměřeno na dítě** - dítě je v centru vyhodnocování, pracovník orgánu sociálně-právní ochrany vždy bere v úvahu názor dítěte a vytváří řadu nástrojů pro použití u dětí, aby s jejich pomocí dokázal pochopit jejich přání a pocity. Pracovník musí mít vždy na paměti zajištění bezpečí dítěte po celou dobu hodnocení.
- **Bezpečnost dítěte je na prvním místě** - pracovník musí mít na zřeteli, jaký dopad bude mít vyhodnocování či např. kontaktování konkrétní osoby pro dítě, zda některé informace nejsou pro dítě ohrožující. V takovém případě musí pracovník postupovat tak, aby bezpečí dítěte nebylo ohroženo a zároveň celý proces směřoval k naplňování potřeb dítěte.
- **Informovanost** - všichni účastníci vyhodnocování musí být hodnotitelem informováni o tom, že probíhá vyhodnocování potřeb dítěte. Informovanost se vztahuje též na dítě, a to přiměřeně jeho rozumovým schopnostem.
- **Spolupráce** - aktivní účast dítěte a rodiny (pokud je možné) a dalších osob, které jsou s dítětem v kontaktu, pracovník se vždy snaží rodinu a další osoby zainteresovat do procesu vyhodnocování a přesvědčit je ke spolupráci.
- **Podpora** - hodnocení se zaměřuje zejména na pozitivní aspekty v situaci dítěte a rodiny, nejde jen o zhodnocení situace, ale o podporu rodičů a pečovatелů v jejich obtížné situaci.
- **Jedinečnost** - každé dítě je jedinečné, každé vyhodnocení se týká jen jednoho dítěte, a to i v případě, že se v rodině nachází více dětí (i sourozenců). Na každého sourozence je třeba vypracovat samostatné vyhodnocení, ačkoli v některých oblastech budou popisy obdobné, či dokonce shodné.
- **Transparentnost** - vyhodnocovací proces je pro rodinu neustále transparentní, hodnotitel je po celou dobu otevřený, konečný záznam hodnocení je shrnutím celého procesu spolupráce.
- **Celostní přístup** - vyhodnocování znamená, že se na situaci pracovník dívá z různých úhlů pohledu včetně těchto:
 - a) *jak jsou naplňovány vývojové potřeby dítěte nebo jaký na ně má dopad daná situace;*
 - b) *schopnost rodičů naplňovat všechny potřeby dítěte a jaký dopad má na tuto schopnost situace, která vedla k vyhodnocování;*
 - c) *pozitivní a negativní dopad prostředí a rodiny na dítě.*

ZDROJ: Vyhodnocování potřeb dětí, Praktický průvodce, Metodika vyhodnocování, LUMOS, 2014

Vyhodnocování situace dítěte je proces, žádnou fázi nelze přeskočit ani vynechat, není možné ho zjednodušit a urychlit. Je nezbytné projít celým procesem. V konkrétních případech se bude vyhodnocení lišit, ale bude vždy obsahovat následující fáze.

Fáze procesu vyhodnocování potřeb dětí

- a) **Úvodní vyhodnocení a přidělení případu** - na začátku musí pracovník orgánu SPOD provést úvodní vyhodnocení situace dítěte a zvážit, zda je vhodné a potřebné provést podrobné vyhodnocení potřeb dítěte. Úvodní vyhodnocení je možné provést po první návštěvě v rodině, kdy je situace rodiny přidělena konkrétnímu pracovníkovi. Úvodní vyhodnocení je provedeno do 7 pracovních dnů, pokud si OSPOD ve standardech SPO nestanoví lhůtu jinou.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

b) Podrobné vyhodnocování potřeb dětí - následuje v případě, že z úvodního vyhodnocení vyplývá, že je třeba provést podrobné šetření potřeb dítěte, protože úvodní vyhodnocení nepostačuje ke komplexní analýze situace dítěte. Podrobné vyhodnocování potřeb dítěte je provedeno do 30 pracovních dnů.

Skládá se z více částí:

- **zjišťování potřeb dítěte** - zásadní fáze celého procesu, kdy pracovník zjišťuje potřeby dětí, rodičovskou kapacitu a rodinné a sociální zázemí dítěte. Jedná se o rozhovory s dítětem, s rodiči, návštěvy domácnosti (ohlášené i neohlášené), konzultace s odborníky a dalšími zainteresovanými osobami, pozorování. Všechna zjištění si pracovník zaznamenává, včetně zdrojů, z jakých tato zjištění mají.
 - **analýza situace a potřeb dítěte** - pracovník provede shrnutí zjištěných faktů, vyzdvihne nejdůležitější fakta a celkově zhodnotí situaci.
 - **vyhodnocení rizik** - pracovník musí posoudit ochranné a rizikové faktory v rodině a ve zprávě z hodnocení uvede ty, které se objevují v dané rodině.
- c) Individuální plán** - výstupem podrobného vyhodnocování potřeb dítěte je individuální plán, který je sestaven v kooperaci pracovníka OSPOD, rodiče/rodičů, dítěte a spolupracujících osob. Individuální plán je konkrétním nástrojem pro naplnění zjištěných potřeb dítěte a směřuje ke stavu, kdy dítě již není nadále ohroženo.
- d) Práce s dítětem a s rodinou na realizaci plánu** - po vyhodnocení potřeb dítěte a sestavení individuálního plánu nastává samotná práce s dítětem a rodinou. Pracovník SPOD může být pouze koordinátorem podpory, která je rodině poskytována jinými službami, neboť vždy záleží na individuálních potřebách dítěte a rodiny a na nabídce služeb, které jsou v dané lokalitě městského úřadu k dispozici.
- e) Přehodnocení plánu** - datum přehodnocení IPOD stanovuje pracovník při jeho sestavení, ale může ho změnit dle aktuálního vývoje situace. Přehodnocování plánu probíhá za spolupráce pracovníka OSPOD, dítěte a jeho rodičů a spolupracujících osob. K přehodnocování může docházet i pravidelně, např. 1x za 6 týdnů, 1x za 3 měsíce apod., záleží na obsahu každého individuálního plánu.

Ve všech případech je třeba provést vyhodnocení. Je-li na OSPOD postoupen spis Om bez vyhodnocení, musí vyhodnocení provést nově příslušný OSPOD.

Základní vyhodnocení situace dítěte je síto, které slouží k oddělení ohrožených dětí podle § 6 zákona o SPOD a dětí, se kterými OSPOD přijde do kontaktu, ale nejsou ohrožené podle § 6, přesto je OSPOD povede v evidenci Om spolu s příslušnou spisovou dokumentací. Stručné úvodní vyhodnocení je přehledné a usnadňuje sociálním pracovníkům správné posouzení situace dítěte a určení dalšího postupu.

Na následujících stránkách je rozpracované **úvodní i podrobné vyhodnocení situace dítěte**. Prakticky u každého bodu vyhodnocení jsou nabízeny možnosti, co lze uvádět do vyhodnocení. Nabízené možnosti slouží jen jako inspirace. Je možné, že dítě není ohrožováno vlastními rodiči, ale dalšími členy rodiny nebo blízkými osobami. Je třeba to při vyhodnocování brát v potaz. Body vyhodnocení se netýkají jen rodičů, ale celé situace dítěte. Pozitivní i negativní dopad na dítě může mít jednání prarodičů, sourozenců, jiných blízkých osob, kamarádů apod. V nabídce bodů, které je možné použít při vyhodnocování, se tyto osoby neuvádějí, ale mohou tam patřit. To samé jsou různé situace, ve kterých se dítě může ocitnout. **Není reálné nabídnout všechny varianty - tato nabídka je jen orientační.**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

1.1 ÚVODNÍ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

Nabízené možnosti hodnocení jsou jen orientační. VŽDY záleží na konkrétní situaci, vyhodnocuje se vždy individuálně, není zapotřebí mít vyplněné všechny body ve formulářích.

➤ **Základní údaje o dítěti**

Jméno a příjmení dítěte, datum narození, trvalé bydliště, místo současného pobytu, občanství a státní příslušnost.

➤ **Rodiče**

U obou rodičů jméno a příjmení, datum narození, trvalé bydliště, místo současného pobytu, zaměstnání. Kontakt může být telefon (soukromý, případně do zaměstnání), e-mail, datová schránka apod. Uvést, zda rodiče mají rodičovskou odpovědnost. V případě, že ji mají omezenou, zaznamenat důvod omezení a rozsah.

➤ **Sourozenci**

Jméno a příjmení, datum narození. Do doplňujících informací uvést, zda se jedná o polorodé sourozence, který rodič je společný. U starších sourozenců (mohou být dospělí nebo se tomu věkem blížit a nemusí žít s dítětem společně) je možné poznamenat kontakt. U vícečetných rodin nebo rodin s doplněnými partnery bude mít sociální pracovník přehled o všech dětech. Sourozenci mohou být rozhodnutím soudu umístěni mimo rodinu, případně se jich dotýká jiné soudní rozhodnutí, které může být důležité pro posouzení situace dítěte (svěření do výchovy druhého rodiče, střídavá výchova, PP, dohled, ústavní výchova apod.).

➤ **Jiná důležitá osoba v okolí dítěte**

Zapsat jméno a příjmení, vztah k dítěti, adresu a kontakt. Může se jednat o osobu v příbuzenském vztahu, ale i o sousedku, učitele... Důležitá je důvěra dítěte vůči tomuto člověku. Dítě vnímá tuto osobu pozitivně a ona je naopak schopna pomoci s péčí o dítě a v případě nouze může být i osobou, která je ochotná dítě převzít do péče. Blízká osoba je klíčová v případech ohrožení dítěte.

➤ **Zahájení úvodního vyhodnocování potřeb**

Důvod vyhodnocování určuje důvod, na jehož základě bylo zahájeno vyhodnocování.

Může se jednat o následující důvody:

- poznatek z vlastní činnosti
- upozornění fyzické osoby
- žádost dítěte o poskytnutí pomoci
- žádost rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu
- oznámení obecního úřadu
- oznámení policie
- oznámení lékaře
- oznámení školského zařízení
- soudní řízení - ustanovení opatrovníka
- jiné důvody (uvést jaké ...)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

➤ **Potřeby dítěte**

Zdravotní stav

- zdravotní postižení dítěte
- psychiatrické onemocnění dítěte
- chronické onemocnění
- nedostatečná zdravotní péče
- absence očkování
- známky syndromu CAN
- jiné (uvést jaké ...)
- dobrý/ nebyl zjištěn rizikový faktor / nebylo zjištěno riziko

Učení se a chování

- neomluvené absence (počet hodin)
- zhoršení chování ve škole
- zhoršený prospěch
- nedostatečná příprava do školy
- jiné (uvést jaké ...)
- dobrý/ nebyl zjištěn rizikový faktor / nebylo zjištěno riziko

Volnočasové aktivity

- kroužky
- zájmy, záliby
- návštěva nízkoprahového zařízení
- trávení času s partou
- jiné (uvést jaké ...)

➤ **Rodičovská kapacita, rodina a prostředí**

Vztah mezi manželi/partnery, rodinné vztahy

- rodiče jsou / nejsou manželé a žijí / nežijí ve společné domácnosti
- rodiče jsou / nejsou rozvedeni a žijí / nežijí ve společné domácnosti
- matka žije s dalším manželem/druhem/partnerem
- otec žije s další manželkou/družkou/partnerkou
- rodinné vztahy jsou dobré / napjaté (partneři se pomlouvají, hádají) / kritické (partneři na sebe volají policii, podávají trestní oznámení, fyzická agrese)

Bytové poměry

- vlastní dům / byt
- pronajatý byt
- ubytovna
- rodina žije na ulici
- byt o velikosti (1+1 apod.)
- byt je / není v běžném pořádku a čistotě
- dítě má / nemá svůj pokoj
- dítě má / nemá svůj koutek
- v bytě žije osob
- rodina se často stěhuje

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- v bytě žijí zvířata (není nutné uvádět běžný počet běžných mazlíčků, ale uvést např. 10 koček apod., zejména je-li dítě alergické na zvířata)

Finanční poměry, příjmy, nárok rodiny na dávky, dluhy

- matka/otec veden na ÚP
- matka/otec dlouhodobě nezaměstnaní
- matka/otec invalidní důchod/stupeň
- rodina pobírá/nepobírá sociální dávky
- rodiče nejsou schopni rodinu zabezpečit
- rodina je zadlužená
- rodina je/není schopná splácet dluhy
- matka/otec v insolvenční
- rodina má finanční rezervu

➤ Zdroj informací

Sociální pracovník uvede, z jakých dostupných zdrojů čerpal informace, které sloužily pro vypracování vyhodnocení.

- rozhovor s matkou, otcem, pečující osobu, dítětem
- rozhovor s dalšími členy domácnosti (sourozenci, prarodiče, partneři rodičů apod.)
- rozhovor s učitelem, lékařem, vedoucím volnočasové aktivity apod.
- zprávy a vyjádření odborníků
- sociální šetření
- pozorování
- jiný (uvede se konkrétní zdroj, nikoliv „jiný“)

➤ Ukončení úvodního vyhodnocení a další opatření

Shrnutí potřeb dítěte, schopnost rodičů přiměřeně reagovat na potřeby dítěte a jakékoli faktory v rodině či okolním prostředí, které dítě/rodinu ovlivňují.

Na základě vypracovaného vyhodnocení dojde ke shrnutí potřeb dítěte. Nelze samozřejmě postřehnout všechny faktory ovlivňující dítě, ale je třeba podívat se na situaci dítěte ze širokého pohledu.

Závěr může být:

- ❖ Potřeby dítěte jsou naplňovány, dítě není ohrožené, intervence ze strany OSPOD není třeba (v takové situaci je případ uzavřen).
- ❖ Potřeby dítěte jsou identifikovány, nejsou naplňovány, OSPOD bude s rodinou pracovat.
- ❖ Potřeby dítěte nejsou naplňovány, dítě je ohrožené - ANO - viz bod Zahájení podrobného vyhodnocení.

➤ Návrh potřebných služeb

OSPOD doporučí spolupracovat s návaznými službami dítěti a jeho rodině. Pracovnice uvede konkrétní službu.

- poradna pro rodinu a dítě
- manželská poradna
- krizové centrum pro děti a rodinu
- probační a mediační služba
- bezplatná právní poradna

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- dluhová poradna
- pedagogicko-psychologická poradna
- jiné (uvést jaké ...)
-

➤ **Zahájení podrobného vyhodnocení**

Při odpovědi „NE“ bude případ uzavřen.

Při odpovědi „ANO“ bude zahájeno podrobné vyhodnocení situace dítěte.

➤ **Další jiná opatření**

Pracovník může uvést další opatření, pokud budou učiněna. Může se jednat o opatření, která nejsou službou, ale jsou třeba učinit pro další práci s dítětem a rodinou, i když dítě nespadá pod § 6 zákona o SPOD.

- podání návrhu na zvýšení výživného
- vyžádání zprávy od lékaře, ze školy
- jiné

Úvodní vyhodnocení končí uvedením jména a příjmení sociálního pracovníka, datem zpracování a podpisem pracovníka.

V souladu se Směrnicí MPSV se vyhodnocování provádí u každého dítěte. Jedná-li se o sourozeneckou skupinu, má každé dítě své vlastní vyhodnocení, protože má i své specifické potřeby. Ve společných oblastech (rodina, bydlení...) se budou vyhodnocení sourozenců shodovat. Zároveň je možné využívat shodné zdroje informací.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

1.2 PODROBNÉ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

Nabízené možnosti hodnocení jsou jen orientační. VŽDY záleží na konkrétní situaci, vyhodnocuje se vždy individuálně, není zapotřebí mít vyplněné všechny body ve formulářích.

Formulář Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny (PODROBNÉ) je v prvních pěti článcích shodný s úvodním vyhodnocením. Je tedy možné je překopírovat. Jedná se o základní údaje o dítěti a jeho rodině, které byly v minulosti uvedeny v sociálním záznamu.

▪ Zahájení úvodního vyhodnocování potřeb

Do důvodu vyhodnocování sociální pracovník popíše situaci dítěte, příčinu jeho ohrožení a důvod zahájení poskytování sociálně-právní ochrany. Pracovník zapíše důvod nebo více důvodů zařazení dítěte do § 6 zákona o SPOD.

§ 6 zákona o SPOD (ohrožené dítě)

Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti,

- a) jejichž rodiče zemřeli,
 1. zemřeli,
 2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo
 3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;
- b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;
- c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;
- d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;
- e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;
- f) které jsou na základě žádosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umisťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;
- g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popř. násilím mezi dalšími fyzickými osobami;
- h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylantky nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území ČR nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;
pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Mezi děti ohrožené podle § 6 zákona o SPOD řadíme:

- děti v péči kurátora pro děti a mládež,
- děti ohrožené domácím násilím mezi rodiči či mezi jinými osobami společně s nimi žijícími v domácnosti,
- děti, jejich rodiče neplní rodičovskou odpovědnost,
- děti v NRP (včetně PPPD),
- dítě jako objekt dlouhodobého rodičovského sporu, neboť spor má vždy dopad na dětskou psychiku, dítě je dlouhodobě vystavováno stresu, znalecky zkoumáno a nuceno navštěvovat poradenská zařízení. Rodiče nejsou schopni dohody a zneužívají rodičovskou odpovědnost. Dítě je v nepohodě, mívá psychosomatické problémy,
- OSPOD je ustanoven zvláštním příjemcem dávky SSP.

Příklad dobré praxe

OSPOD byl ustanoven zvláštním příjemcem dávky SSP, protože rodiče dávky SSP nevyužívaly ve prospěch dítěte. Dítě náleží do § 6 zákona o SPOD. Z vyhodnocení vyplývá, že rodiče neumí hospodařit, patrně se to nikdy nenaučí, situace je trvalého rázu. Péči zvládají, ale finanční gramotnost je špatná, naděje na zlepšení není. V IPODu jsou stále stejná opatření a kroky, které však k nápravě nevedou. Tím, že je OSPOD ustanoven zvláštním příjemcem dávky SSP, nedochází k tomu, že by se děti ocitly v ohrožení. Své potřeby mají zajištěny.

V tomto případě není třeba vypracovávat nový IPOD, pokud bude situace neměnná. Doporučuje se však, situaci dětí pravidelně vyhodnocovat, s věkem dětí se mění i jejich potřeby.

SPORNÉ PŘÍPADY

V praxi se vyskytuje řada případů, kdy je sporné, zda je dítě ohrožené podle § 6 zákona o SPOD. V těchto případech záleží na kvalitním vyhodnocení a rozhodnutí pracovníka, jak posoudí míru rizika pro dítě.

✚ Jedná se o případy, kdy OSPOD dostane **upozornění na zanedbání péče**.

✚ **Oznámení nemocnice, že porodila dítě matka pozitivní na drogy**. Matka dosud nebyla s OSPOD v kontaktu. V praxi jsou rozdílné postupy.

Pracovní skupina došla k závěru, že v těchto případech se prošetří situace matky, poskytne se jí základní poradenství i ohledně návykových látek, doporučí se jí odborná péče atd. - následně si pracovník vyhodnotí situaci, zda je opravdu nutná následná intervence do rodiny a dítě zařadit do základní evidence.

Ve výše uvedených případech je vždy nutné prošetřit situaci matky a poskytnout jí základní poradenství, a to i ohledně návykových látek. Matce se doporučí odborníci, organizace, které jí mohou pomoci nejen s péčí o dítě, ale i s drogovou závislostí. Je třeba mít na paměti, že dítě drogově závislé matky má vždy po porodu abstinenční příznaky, a to i při propuštění z porodnice, proto musí navštěvovat pediatra. Tuto skutečnost je také třeba zahrnout do vyhodnocení. Následně pracovník provede vyhodnocení, zda je dítě ohrožené.

Pracovní skupina došla k závěru, že při vyhodnocování je třeba vzít v úvahu i skutečnost, že občanský zákoník i trestní řád dávají možnost požadovat po sociálním pracovníkovi náhradu nemajetkové újmy v případech, kdy taková matka dítě zabije nebo mu způsobí újmu na zdraví (zalehne ho), protože OSPOD věděl, že se to může stát, ale jen matku poučil, ale nezabránil matce v konání. Na druhou stranu je však nutné říci, že OSPOD nemůže matce nijak zabránit v konání. Brát drogy je její svobodná vůle, OSPOD nemá povinnost jí v tom aktivně bránit.

Veřejná ochránkyně práv k tématu uvedla, že OSPOD se při své práci s rodičem užívajícím návykové látky zaměřuje na to, zda rodič o dítě řádně pečuje, zda péči nezanedbává a zda dítě v péči rodiče užívajícího

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

návykové látky není ohroženo na životě, zdraví či zdravém vývoji. Užití návykové látky samo o sobě není rozhodující. Pokud pracovník vyhodnotí, že je dítě ohrožené, je třeba intervenci OSPOD zaměřit na matčinu péči o dítě. Dítě je klientem OSPOD, nikoliv matka. Lépe popsat, vyhodnotit rizika ze strany matky a zvolit vhodnou intervenci...

V praxi nemůže pracovník všechny uživatele drog tzv. „házet do jednoho pytle“. Záleží na tom, zda je rodič schopen „fungovat“ a starat se o dítě. Vyhodnocení rizik pro dítě je klíčové. Je naprosto jasné a přirozené, že každý pracovník bude míru rizika pro dítě vidět jinou a zároveň ochota pracovníka podstoupit riziko pro dítě bude u každého jiná. Záleží na osobnostním nastavení pracovníka, jeho postoji k drogám. Je ale zřejmé, že jinou míru rizika pracovník uvidí u uživatelů, kteří mají na zahrádce pár rostlin marihuany a odlišnou u matky, kterou při šetření najde s injekční stříkačkou v ruce, naprosto neschopnou komunikace, natož péče o dítě.

- ✚ Oznámení nemocnice o odmítnutí hospitalizace dítěte jeho rodiči, v situacích ohrožení jeho života, oznámení o nedostatečné péči matky o dítě (např. simplexní osobnost matky, nízká mentální úroveň matky...)
- ✚ U dětských pacientů pak oznámení o záchytu ebriety (opilosti) či intoxikace, suicidální pokus příp. opakované sebepoškozování dítěte či doporučení pedopsychiatra.

Nemocnice jako poskytovatel zdravotních služeb oznámením plní svou oznamovací povinnost vůči OSPOD resp. obecnímu úřadu ORP (v souladu s § 10 odst. 4 zákona o SPOD) a sděluje skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o dítě uvedené v § 6 zákona o SPOD. Nemocnice by neměla vyžadovat provedení nějaké konkrétní formy intervence v rodině (nejčastěji sociální šetření v rodině dítěte), neboť jí to, jako poskytovateli zdravotních služeb, nepřísluší. Zákonná povinnost pro poskytovatele zdravotních služeb je pouze oznamovací. OSPOD by měl sám vyhodnotit situaci dítěte a na základě poskytnutých informací přijmout adekvátní opatření nad dítětem v rámci výkonu SPO.

Postup dle § 10 odst. 4 zákona o SPOD zakládá oznamovateli oprávnění, aby byl do 30 dnů ode dne oznámení informován o tom, zda OSPOD uvedené skutečnosti vyhodnotil nebo nevyhodnotil jako dítě ohrožené. Předmětem informace je však pouze sdělení, zda dítě bylo zařazeno do evidence či nikoliv příp. zda se oznámením bude OSPOD dále zabývat či jako bezpředmětné odloží. Vzhledem k povinnosti mlčenlivosti OSPOD nemůže v informaci uvádět žádné skutečnosti.

- ✚ **Alternativní výchovné postupy a alternativní přístup k životu** se mohou jevit v rozporu se zájmem dítěte. Netradiční výchova může být v rozporu s názorem na výchovu většinové společnosti, ale je třeba respektovat právo rodiny na svobodnou volbu životního stylu, který je odklonem od zaběhnutých stereotypů dnešní konzumní společnosti. Jestliže dítě není ohroženo na životě, zdraví a zdravém vývoji, je třeba volbu rodiny respektovat.

SITUACE, KDY BY OSPOD NEMĚL ZAKLÁDAT SPIS OM (NEJEDNÁ SE O OHROŽENÉ DÍTĚ):

- Základní poradenství.
- Rodiče, kterým je poskytována pouze potravinová pomoc, rodiče však svoji rodičovskou odpovědnost řádně plní a nijak dítě neohrožují.
- Rodiče, kde se dětem přispívá na obědy ve škole, ale svoji rodičovskou odpovědnost řádně plní a nijak dítě neohrožují.
- Rodiče, kteří jsou v exekuci popřípadě insolventi, ale svoji rodičovskou odpovědnost řádně plní a nijak dítě neohrožují.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- Problémy, které by měla řešit pouze škola (vši, nepřihlášení dítěte k povinné školní, předškolní docházce - věc odboru školství).
- V případě že matka (otec) žádá o dávky hmotné nouze a ÚP si vyžaduje vyjádření OSPOD, ale jinak rodičovskou odpovědnost plní řádně a nijak dítě neohrožují.
- Alternativní způsoby léčení, které dítě přímo neohrožují na životě.
- Alternativní způsoby učení (např. domácí vyučování...)
- V případě, že ÚP žádá o vydání potvrzení, zda matka měla-neměla vážný důvod uvést-neuvést otce dítěte do rodného listu (bude se ovšem zakládat v případě, že přijde protokol od vyšší soudní úřednice-pak většinou následuje žaloba na určení otcovství ze strany matky, případně je OSPOD ustanoven opatrovníkem k podání žaloby).
- Potvrzení pro věznicu, že byla určena vyživovací povinnost rozsudkem tím a tím k dítěti.

Příklady dobré praxe

- ✓ *Osvědčilo se, že pokud školy (MŠ, ZŠ) požadovaly po OSPOD intervenci v situacích, kdy jsou problémy, které by měla řešit škola, popř. jiné instituce, vstoupit do porady ředitelů škol (v ORP se svolává minimálně 1x za rok, svolavatel je krajský úřad, odbor školství). Jednalo se o jednorázový, krátký osobní vstup vedoucí odboru sociálních věcí, popř. vedoucí OSPOD, jehož účelem bylo jasně, nejlépe na praktickém příkladu, vysvětlit kompetence. Pokud by situace vyžadovala častější jednání, pak se operativně sejde příslušný vedoucí pracovník školy s vedoucí odboru sociálních věcí (vedoucí OSPOD). Výstup z jednání je pak řešením a měl by se stát návodem, jak postupovat dále.*
- ✓ *V případě požadavků úřadu práce, které nelze ve vztahu ke klientům a rodinám ze strany OSPOD praktikovat, svolává odbor sociálních věcí schůzku ve složení ředitel ÚP, vedoucí oddělení hmotné nouze, vedoucí SSP, vedoucí OSPOD, kde se jasně vymezují kompetence, domlouvají pravidla řešení problémů ve vztahu ke klientům, případně vysvětlují postupy OSPOD a ÚP. Výstupem je kompromis a návod, jak podobné situace řešit. Schůzky se konají pravidelně každý měsíc.*
- ✓ *Ve vztahu k Policii, SKPV, OSZ, PMS - OSPOD iniciuje podobné společné setkávání na úrovni vedoucí odboru, vedoucí OSPOD nebo klíčové pracovníce a vedoucího pracovníka SKPV, zástupce OSZ a PMS. Toto jednání probíhá obdobně, podle řešeného problému může být přizvána další instituce, která by se v dané věci mohla angažovat nebo je kompetentní. Organům činným v trestním řízení je třeba osvětlit, že ne vždy je dobře v rodině zásadně intervenovat. Jsou případy, kdy je lepší spokojit se se stavem věcí, byť není optimální. Schůzky se konají pravidelně každý měsíc.*

▪ **Instituce a další odborníci pracující s dítětem**

Na jednom místě ve vyhodnocení jsou zapsána jména a kontakty na lékaře, učitele, výchovného poradce apod.

▪ **Manželství - partnerství - rozvod - rozchod**

V této části se pracovník zaměří na vztahy mezi manželi/partnery, zda žijí či nežijí ve společné domácnosti, na stabilní a vřelé vztahy dítěte s rodinou, včetně té širší. Na způsob komunikace mezi rodiči, zda jsou schopni či neschopni řešit rodinné problémy - dlouhotrvající neshody mezi rodiči.

Vztah mezi manželi/partnery

- rodiče jsou / nejsou manželé a žijí / nežijí ve společné domácnosti
- rodiče jsou / nejsou rozvedeni a žijí / nežijí ve společné domácnosti
- matka žije s dalším manželem/druhem/partnerem

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- otec žije s další manželkou/družkou/partnerkou
- matka/otec žije sama/sám

Časové informace k manželství, partnerství, případné rozvody, rozchody, apod.

Od kdy do kdy, pro přehlednost je možné ke každému manželství zapsat děti, které z něho vzešly.

Příklad:

Vyhodnocení je pro nezl. Čenka, nar. 2010, matka: Věra Bílá, otec: Petr Bílý

Věra Bílá + 1. manžel Josef Černý (nezl. Josef, Natálie), manž. 2005 – 2007, rozvedeno

Věra Bílá + 2. manžel Petr Bílý (nezl. Čeněk), manž. 2010 – 2012, rozvedeno

Věra Bílá a současný manžel Ilja Zelený (nezl. Magda, Ilja), manž. 2013, trvá

Petr Bílý + 1. manželka Věra Bílá (nezl. Čeněk), manž. 2010 – 2012, rozvedeno

Petr Bílý + družka Aneta Červená (nezl. Aneta, Petr), družský poměr od 2015

Způsob komunikace, schopnost a ochota řešit spory, schopnost vyměňovat si informace při zajištění péče o děti, rovnocennost manželů/partnerů, závislost manželů/partnerů

- rodiče spolu komunikují a řeší problémy společně
- mezi rodiči jsou dlouhodobé neshody, ale na základních věcech jsou schopni se domluvit
- rodiče spolu nekomunikují, nejsou schopni řešit problémy společně
- mezi rodiči jsou silné neshody, nejsou schopni řešit problémy společně
- rodiče jsou/nejsou ochotni řešit spory týkající se péče o nezletilého
- rodiče si vyměňují/nevyměňují informace o nezletilém
- rodiče jsou rovnocenní partneři
- matka/otec je dominantní, submisivní
- matka je celkově (finančně, psychicky) závislá na otci
- otec je celkově (finančně, psychicky) závislý na matce
- další (jaké ...)

Širší rodina - vzájemné vztahy (koho dítě považuje za členy širší rodiny, jakou hrají roli). Vliv osob žijících v domácnosti a jejich vztah k dítěti

- v okolí nezletilého je z příbuzných: ...
- nezl. má mateřskou babičku/dědu a stýká/nestýká se s nimi
- k mateřským prarodičům má nezl. pozitivní/negativní vztah
- k otcovským prarodičům má nezl. pozitivní/negativní vztah
- nezl. má otcovskou babičku/dědu a stýká/nestýká se s nimi
- matka/otec mají sourozence a stýkají/nestýkají se s nimi
- matka má ke svým rodičům pozitivní/negativní vztah, stýkají/nestýkají se
- otec má ke svým rodičům pozitivní/negativní vztah, stýkají/nestýkají se
- nezletilý má pozitivní vztah k ...
- nezletilý má negativní vztah k ...
- k dítěti má pozitivní vztah ... (teta, strýc, bratranec apod.)
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, zpráva psychologa, osobní zkušenost apod.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- rodiče navštíví manželskou poradnu
- celá rodina navštíví poradnu pro mezilidské vztahy
- OSPOD doporučuje využít odborné poradenství
- OÚ ORP nařídí využití odborného poradenství (§ 12, odst. 1 zákona o SPOD)
- Další (jaké ...)

Vztahy v rodině, zejména vícečetné, jsou často nepřehledné. Partneři se rozcházejí, opět spolu žijí, v mezidobých žijí s dalšími partnery. A ze všech těchto soužití se rodí děti. Pro přehlednost je možné situaci zakreslit formou genogramu.

Genogram je schématický záznam zdravotních, psychologických a sociálních informací o členech rodiny i o kvalitě vzorců chování a rodinných vztazích minimálně ve třech generacích. Genogram si může zpracovat sám sociální pracovník, ale do jeho tvorby je možné zapojit i rodiče a děti. Zároveň je možné vysledovat, jaké vztahy k sobě členové rodiny mají, jak o sobě hovoří, zda i děti jsou obeznámené s rodinnou historií. Možná se sociální pracovník dozví i informace, historky o „černé ovci rodiny“, které by se jinak jen těžko dozvěděl.

Genogram je praktický ve chvílích, kdy klíčový pracovník, který se ve vztazích orientuje, není k dispozici a zastupující pracovník rodinu nezná.

▪ Bydlení

Pracovník popíše druh bydlení rodiny, pečujících osob, vlastnické nebo užívací právo, prostor pro dítě = dětský pokoj/prostor vyhrazený pro dítě, dále se při sociálním šetření zaměří na vybavení domácnosti, čistotu, na celkový stav bytu, i hygienické zázemí.

Způsob bydlení rodiny - hygiena, vybavenost a stav bydlení. Možnosti a omezení, které bytový prostor skýtá

- vlastní dům / byt
- pronajatý byt
- ubytovna
- rodina žije na ulici
- byt o velikosti (1+1 apod.)
- byt je / není v běžném pořádku a čistotě
- dítě má / nemá svůj pokoj
- dítě má / nemá svůj koutek
- v bytě žije osob
- rodina se často stěhuje
- v bytě žijí zvířata (není nutné uvádět běžný počet běžných mazlíčků, ale uvést např. 10 koček apod., zejména je-li dítě alergické na zvířata)
- další (uvést ...)

Nabízené možnosti hodnocení bytových poměrů jsou jen orientační. Nelze do nabídky uvést všechny možnosti od bydlení ve squatu po vilu.

Nájemní vztah - na jak dlouho, řádné placení nájmu, výše nájmu

- rodina žije ve vlastní domě/bytě, v podnájmu, v obecním bytě
- výše nájmu
- rodina má/nemá dluhy na nájmem
- výše dluhu ...; splácí/nesplácí

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- rodina v minulosti dostala výpověď z bytu pro dluh na nájmu
- energie, voda, odpad jsou/nejsou řádně hrazené
- dluhy za energie, vodu, odpad ve výši ...
- další (jaké ...)

Historie bydlení (azyl, ubytovny, podnájem, stěhování)

- nezletilý žil na ubytovně/v azylovém domě
- kdy, kde
- rodina se opakovaně stěhuje
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, zpráva pediatra, osobní zkušenost, pozorování, rozhovor se správcem ubytovny apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- úklid bytu
- nákup hygienických potřeb
- vymalování bytu
- uhrazení dlužného nájmu
- uzavření řádné nájemní smlouvy
- vytvoření koutku pro dítě
- zjištění výše dluhu na nájemném a energiích
- dohodnutí podmínek opětovného připojení elektrické energie
- získání vlastního bydlení (podání žádosti o obecní byt)
- další (jaké ...)

▪ Finanční situace rodiny - zaměstnanost - finanční závazky rodičů

V tomto bodě se pracovník zaměří na finanční aspekty rodiny, tedy na to, zda má rodina zajištěn dlouhodobý příjem. Jde především o příjmy ze zaměstnání, ale i ze sociálních dávek. Je nutné zjistit, zda v případě, že rodina dávky nepobírá, nemá přesto na tyto dávky nárok. Pracovník rovněž zjistí, jak rodina s příjmem nakládá, zda dochází ke splácení případných dluhů. Jak jsou zajištěny základní potřeby dítěte.

Zaměstnanost/nezaměstnanost

- matka/otec/oba vedeni v evidenci ÚP
- matka/otec/oba dlouhodobě nezaměstnaní
- matka/otec/oba v částečném/plném invalidním důchodu
- příjmy rodiny jsou převážně/výhradně ze sociálních dávek
- matka/otec/oba jsou zaměstnaní/ chodí na brigádu/ mají 2 práce
- další (jaké ...)

Jak je zaměstnání nebo nezaměstnanost vnímána ostatními členy rodiny a jaký to má dopad na vztahy s dítětem

- rodina nepovažuje nezaměstnanost za sociální problém
- rodiče se snaží najít si práci a finančně zabezpečit rodinu
- rodiče vedou děti k finanční odpovědnosti
- rodiče jsou/nejsou schopni dostatečně rodinu zabezpečit
- rodiče mají/nemají dostatečný příjem k zajištění potřeb rodiny

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- rodinné příjmy nejsou vysoké, ale pokrývají výdaje na stravu a provoz domácnosti
- příjmy rodiny jsou vysoké
- další (jaké ...)

Jakým způsobem rodina hospodaří

- rodina umí/neumí hospodařit s penězi
- rodina si bere půjčky a splácí/nesplácí je
- rodina má vyrovnaný rozpočet
- rodina vytváří úspory
- matka/otec jsou v insolventi
- rodina je ohrožena chudobou
- rodina zneužívá dávky
- další (jaké ...)

Jaký je příjem rodiny za určitý časový úsek (např. měsíční příjem)

- matka/otec příjem ze zaměstnání/ z brigády
- matka/otec invalidní/stupeň/vdovský/vdovecký důchod
- dítě pobírá sirotčí důchod
- rodič pobírá výživné ve výši.... / je řádně placeno/ výše pohledávky na výživném
- rodina má dividendy, příjmy z pronájmu ve výši.....
- dítě má vlastní příjem, využívá ho k zabezpečení rodiny/pro svou potřebu
- další (jaké...)

Nárok rodiny na dávky

- rodina má/nemá nárok na dávky
- rodina pobírá tyto dávky ve výši:
- rodina má nárok na dávky, ale nepožádala
- rodina nemá nárok na dávky z důvodu:
- další (jaké ...)

Dluhy

- rodina má/nemá dluhy
- dluhy ve výši:
- rodina dluhy splácí/nesplácí
- rodina je v dluhové pasti
- rodina dluhy řeší dalšími půjčkami
- rodina žádné dluhy neuvádí
- není nám známo
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, zpráva ÚP, rozhodnutí o dávkách, rozhodnutí o insolventi, osobní zkušenost, insolvenční rejstřík, apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- podání žádosti o dávky
- vyhledání finančního poradenství
- domluvení splátkového kalendáře

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- zjištění výše všech dluhů
- ustanovení zvláštního příjemce dávek
- návrh na zvýšení výživného
- podání trestního oznámení pro neplnění vyživovací povinnosti
- podání návrhu na exekuci z důvodu pohledávky na výživném
- podání žádosti o oddlužení
- založit dítěti spoření
- další (jaké ...)

Pokud jsou finance dominantním problémem rodiny, je i při vyhodnocení třeba se na ně více zaměřit. Ke zjištění reálných potíží rodiny je možné zkusit vyhledat informace v insolvenčním rejstříku, v rejstříku dlužníků apod. Je známé, že lidé se snaží v oblasti financí značně mlžít a výši závazků bagatelizovat.

▪ Sociální začlenění rodiny - komunitní zdroje

Zde pracovník charakterizuje sociální stav rodiny, možné znevýhodnění, a to nejen z hlediska zdravotního. Dále se zaměří na výskyt rizikového chování v rodině, domácího násilí, zneužívání návykových látek atd. Pracovník posoudí, zda je v lokalitě vyšší podíl kriminality, zda se jedná či nejedná o vyloučenou lokalitu. Lze zhodnotit tak, zda se v rodině vyskytují či nevyskytují sociálně patologické jevy. V případě, že se vyskytují, tak popsat o jaké jevy se jedná.

Kriminalita, domácí násilí, zdravotní znevýhodnění, nezaměstnanost, zneužívání návykových látek, gamblerství, alkoholismus, poruchy chování, sociální status rodiny, přítomnost psychiatrické diagnózy v rodině, psychické potíže

- v rodině se nevyskytují žádné společensky nežádoucí jevy, tj. sociálně patologické jevy
- opakovaná trestná činnost otce, opakované tresty odnětí svobody
- rodina je běžně sociálně začleněna
- rodina na nízké sociálně-ekonomické úrovni
- schizofrenie matky/otce
- léčené/neléčené deprese matky/otce
- domácí násilí, agresor je otec/matka
- dlouhodobá nezaměstnanost
- patologické hráčství otec/matka
- prostituce matka/sestra nezletilého...
- kleptomanie dítěte
- pyromanie otce
- další (jaké ...)

Lokalita, kde rodina žije, zda je vyšší podíl kriminality, popř. se jedná o vyloučenou lokalitu

- sídlištní lokalita/zástavbová lokalita/samota/squat
- sociálně vyloučená lokalita
- vyšší podíl kriminality v místě bydliště
- v lokalitě se zdržuje vyšší počet bezdomovců, uživatelů drog
- bezpečná čtvrť
- další (jaké ...)

Komunitní zdroje - dostupnost základního vybavení

- dobré/špatné vztahy se sousedy
- sousedská výpomoc
- dobrá/špatná dostupnost školských zařízení
- dobrá/špatná dostupnost zdravotnického zařízení
- obtížné spojení s okolním světem (2 autobusy denně)
- rodina žije izolovaně
- rodina žije u obchodního centra, kde tráví hodně času
- dítě dochází do nízkoprahového zařízení
- dítě má závadovou partu
- rodina žije spolkově – hasiči, myslivci, zahrádkáři, venkovský fotbal
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, osobní zkušenost, pozorování, osobní znalost prostředí apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- zajištění kompenzačních pomůcek
- předání kontaktu na anonymní alkoholiky/anonymní hráče
- předání kontaktu na Bílý kruh bezpečí
- edukace v oblasti závislosti, domácího násilí
- spolupráce se sociálním kurátorem
- nalezení bytu v jiné lokalitě
- spolupráce s osobami pověřenými výkonem SPOD (s kterou konkrétně)
- další (jaké ...)

▪ *Zdraví, citový vývoj a vývoj chování dítěte*

Pracovník popíše zdravotní stav dítěte. Zaměří se na aktuální, ale i dlouhodobý zdravotní stav, informace o zdravotním postižení dítěte, prodělané zdravotní úrazy, hospitalizace, jak je zdravotnímu stavu dítěte přizpůsoben denní režim. Zjistí, zda dítě dochází na preventivní prohlídky u pediatra a ostatních specialistů. Pracovník by se měl zaměřit na to, zda se dítě projevuje přiměřeně vývoji, zda nemá problémy se stravováním, spánkem, zda nemá zranění, známky podvýživy, sebepoškozování. Dále zjistí, zda dítě nemá problémy se sebeovládáním, necítí pocity izolovanosti, strachu. Zda dítě neprožilo, či neprožívá traumata, jak je zpracovává, zda není dítě zvýšeně úzkostné či agresivní, nechová se nepřiměřeně věku, impulzivně, nesoustředěně apod.

Aktuální zdravotní stav dítěte, chronické nemoci, postižení, úrazy, další diagnózy, zda je léčen u odborných specialistů, preventivní prohlídky

- dítě je zdravo
- chronická onemocnění:
- postižení:
- úrazy: (počet a frekvence)
- je léčeno u specialistů:
- pravidelně dochází na preventivní prohlídky
- nechodí na preventivní prohlídky
- dítě očkováno/neočkováno
- nedostatečná lékařská péče

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- dítě by mělo chodit ke specialistovi, ale rodiče to zanedbávají
- podvýživa
- další (jaké ...)

Zdravotní rizika

- kouření
- alkohol
- návykové látky
- závislosti
- obezita
- bulimie, anorexie
- astma
- diabetes
- nedostatečná, nezdravá strava
- nestandardní stravování (raw strava)
- další (jaké ...)

Psychomotorický a emoční vývoj, emoční ladění dítěte – jak dítě projevuje emoce, schopnost přijmout kritiku a radu, sebeovládání, vztah ke svému tělu, spánek a jídlo, rituály dítěte, případné problémy v psychomotorickém a emočním vývoji, prožívání traumat, zvýšená úzkost nebo agrese, impulzivnost, nesoustředěnost, reakce na stres.

- posttraumatická stresová porucha
- traumata nejsou známa, rodiče je neuvádějí
- dítě prožilo traumatickou událost
- hyperaktivita
- bezdůvodné záchvaty vzteku
- neovládání emocí
- fobie, psychické potíže, strach, plačtivost, přetrvávající smutek
- vzhledem k věku nelze popsat
- projevy dítěte odpovídají věku
- na kritiku reaguje klidně/křikem/útekem/agresí
- má nízké/vysoké sebehodnocení
- dítě je otevřené, dobře naváže kontakt, nestydí se
- přejídá se/ drží diety, nepřiměřeně si hlídá váhu
- nezl. je nespokojená se svým tělem
- trpí nespavostí/noční můry, strach se spát o samotě
- agresivní chování vůči ... (lidem, zvířatům, věcem)
- sebepoškození
- zneužívání návykových látek
- sexuálně nevhodné chování a pokusy o manipulování a ovládání druhých
- předčasná sexuální aktivita, nechráněný sex, rizikové chování
- delikventní chování a riziko opakovaného delikventního chování
- nadměrná aktivita, všímavost
- chápání toho, co je dobré/špatné, férové sdílení
- vytváření dobrých vztahů s vrstevníky a dospělými
- další (jaké ...)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, osobní zkušenost, pozorování, zpráva pediatra, zpráva ze školy, zpráva psychologa, apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- zajištění péče specialisty (předání kontaktu, objednání)
- potravinová pomoc
- návštěva střediska pro rodinu a mezilidské vztahy
- edukace prevence úrazů, vytvoření bezpečného prostředí
- poskytnutí péče psychologa
- další (jaké ...)

▪ Vzdělání, škola, vztahy dítěte s vrstevníky

Pracovník se zaměří na vzdělávání dítěte, druh školního či předškolního zařízení (případně odklad školní docházky), kam dítě dochází, zda má omluvené a neomluvené absence (v jaké výši). Dále je nutné zaměřit se na to, jak dítě školu zvládá, zda nemá speciální vzdělávací potřeby vzhledem k poruchám učení, sociálnímu znevýhodnění. Dále jaká je spolupráce rodiče se školou, zda se zúčastňují třídních schůzek, v případě, že se schůzek nezúčastňují, zda jsou v osobním nebo telefonickém kontaktu s učiteli. Při pohovoru je nutné se zaměřit na přiměřenost slovní zásoby dítěte. Při sociálním šetření je možné zjistit, zda má dítě své místo na učení, jak reaguje na pokyny rodičů.

V tomto bodě se pracovník zaměří také na vztahy dítěte s vrstevníky, spolužáky, postavení dítěte v kolektivu. Zda je v kolektivu oblíbený/neoblíbený, zda je/není schopen navázat pevné přátelství nebo je vůdčí osobností.

Škola, třída, prospěch dítěte, omluvené a neomluvené hodiny, problémy v učení a doučování, problémy v chování, kázeňská opatření

- počet neomluvených hodin ...
- všechny hodiny jsou řádně a včas omluveny
- doma se připravuje/nepřipravuje na vyučování
- chodí na doučování (kam)
- dobře se učí
- propadá z předmětů ...
- má/nemá problémy s chováním
- respektuje/nerespektuje učitele
- byl řešen výchovnou komisí
- dopouští se kázeňských přestupků – důtka třídního učitele/ředitele
- navštěvuje pedagogicko-psychologickou poradnu
- specifická porucha učení: dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.
- další (jaké ...)

Vztahy dítěte s vrstevníky, spolužáky; postavení dítěte v kolektivu

- v kolektivu je oblíbený/neoblíbený
- pozice třídního šaška
- šikanuje spolužáky/je obětí šikany
- straní se spolužáků
- vůdčí osobnost v kolektivu
- standardní chování k vrstevníkům, nevybočuje z obvyklých sociálních norem

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- v kolektivu je konfliktní, těžko snáší vrstevnickou autoritu
- pohybuje se v kolektivu vrstevníků, mladších/starších dětí
- má dobrého kamaráda
- patří do nezávadové/závadové vrstevnické skupiny
- další (jaké ...)

Případný odklad školní docházky, realizovaná opatření ve vztahu ke vzdělávacím potřebám dítěte, individuální vzdělávací plán ve škole

- vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (s jakým výsledkem)
- ve škole má asistenta
- potřebuje speciální pomůcky
- další (jaké ...)

Spolupráce rodiny a školy

- otec/matka spolupracují se školou
- otec/matka chodí pravidelně na třídní schůzky
- otec/matka na třídní schůzky nechodí, ale jsou v kontaktu po telefonu, e-mailu
- otec/matka se školou nekomunikují
- otec/matka se nezajímají o prospěch a docházku
- rodiče neumí dítěti učivo vysvětlit, potřebují pomoc
- rodiče nevnímají vzdělání jako věc důležitou pro život
- rodiče zajímají jen známky, jsou zaměřeni na výkon
- otec/matka chodí neustále do školy a orodují za dítě
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, osobní zkušenost, pozorování, zpráva pedagogické poradny, zpráva ze školy, zpráva psychologa, rozhovor s třídním učitelem, rozhovor s asistentem, zpráva školního psychologa, výchovného poradce apod.

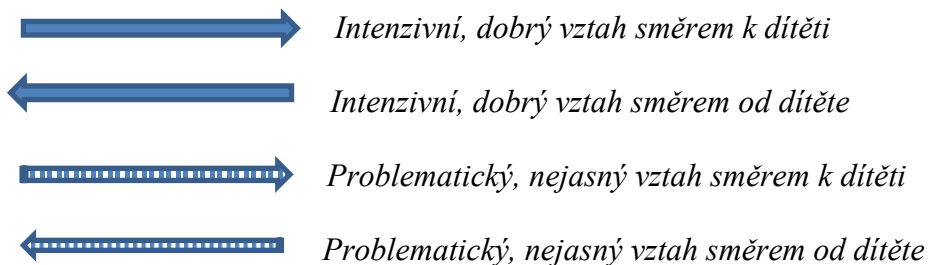
Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně
- spolupráce s NNO při doučování
- učitel bude s rodiči v kontaktu každý týden, např. e-mail a budou se informovat vzájemně
- zakoupení speciálních pomůcek pro výuku
- projednání se školou přidělení asistenta pedagoga pro dítě
- další (jaké ...)

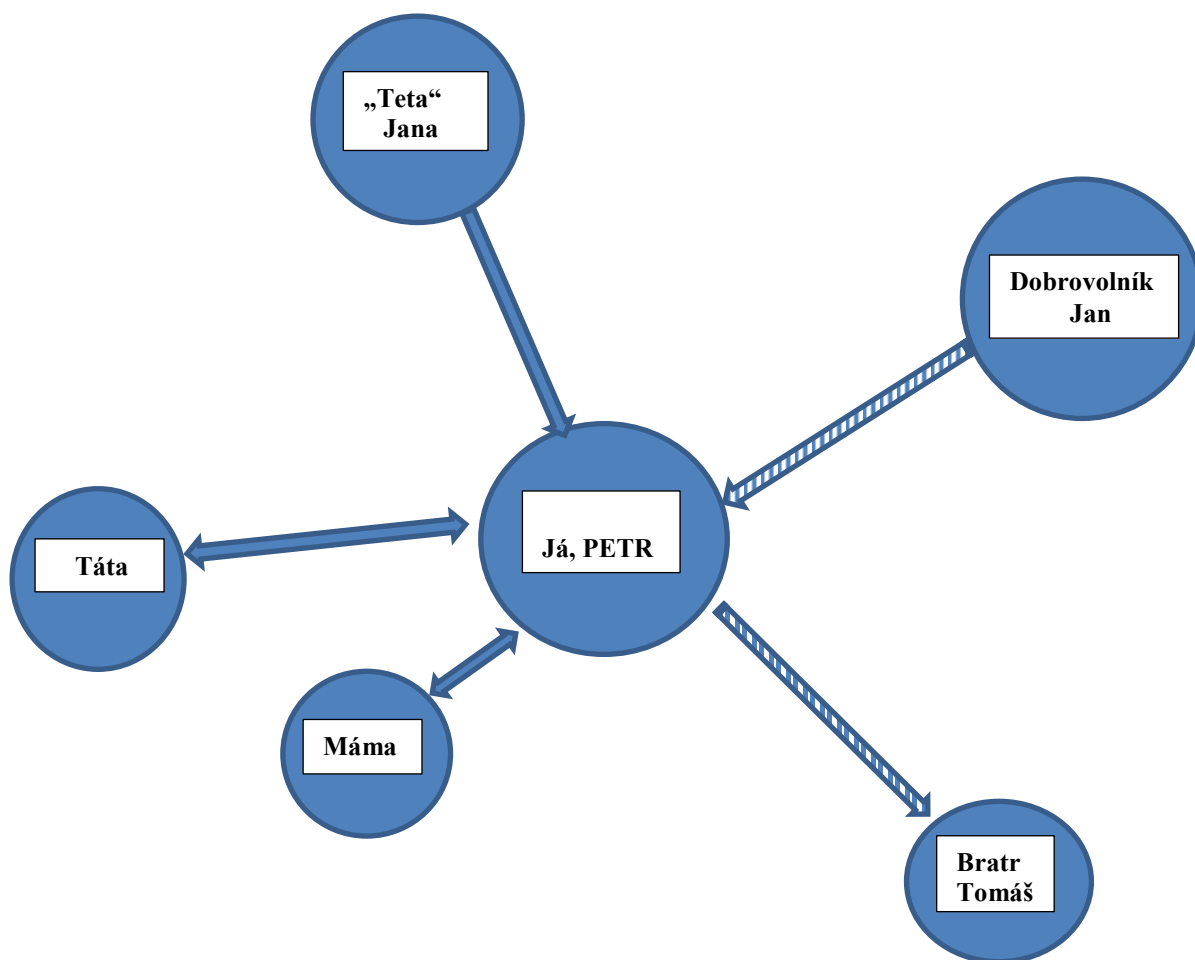
▪ Rodinné a sociální vztahy dítěte - zájmy, kroužky, záliby dítěte

V této části se pracovník zaměří na stabilní a vřelé vztahy dítěte s rodinou, včetně té širší, neopomene zmínit vztahovou vazbu. Důležité je nevynechat také neformální vztahy dítěte s okolím, kdy může dítě citově přilnout, mít vazbu např. na učitele, kamaráda z okolí apod. Je možné využít např. *ekomapy*, kterou může nakreslit s přihlédnutím k věku i dítě. Pracovník zjistí, zda dochází ke kontaktu dítěte s rodiči, jak tráví dítě volný čas apod.

Ekomapa slouží ke znázornění vztahových aktivit a vlivů. Do *ekomapy* jsou zahrnuti členové rodiny včetně širších příbuzných, přátel, pečovatelé, které má dítě rádo, učitelé, dobrovolníci, zkrátka všichni, se kterými má nějaký významnější vztah. Tyto vztahy jsou znázorněny tak, aby byla jasná také jejich kvalita a směr interakce (čáry plné a přerušované, směr šipek).

Příklad ekomapy

Rodinné vztahy

- stabilní a vřelá se členy rodiny, včetně širší rodiny
- někteří členové rodiny spolu nekomunikují
- rodina je rozhádaná
- vztahy jsou složité a nepřehledné
- rodina je v krizových chvílích soudržná, dokážou se podpořit
- rodina se v případě potřeby podílí na řešení situace

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- rodina se nepodporuje, vztahy jsou konfliktní
- vztahy jsou nenávislné, plné výčitek, obviňování
- další (jaké ...)

Jak tráví dítě volný čas, jaké má koníčky

- nemá vyplněný volný čas
- je venku s vrstevníky, „poflakuje se“
- tráví čas na diskotékách, v hernách
- má koníčky: ...
- sportuje
- navštěvuje NZDM
- další (jaké ...)

Jaké má dítě dobré vlastnosti, v čem je úspěšné

- spolehlivý, kamarádský, pečlivý...
- manuálně zručný, organizačně zdatný
- účast na biologické olympiádě
- jde mu...
- dobře umí...
- podle rodičů dítě umí...
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, osobní zkušenost, pozorování, zpráva pedagogické poradny, zpráva ze školy, zpráva psychologa, rozhovor s třídním učitelem apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- přihlášení na zájmový kroužek
- docházka do nízkoprahového zařízení
- spolupráce s NNO, kde umožní dítěti prožít úspěch a budou pracovat s celou rodinou
- další (jaké ...)

▪ Identita a představa vlastní budoucnosti

V tomto bodu se pracovník zaměří na to, jak se dítě vnímá, jak samo sebe prožívá, jak přemýšlí o své budoucnosti, jaká má přání apod.

Jak se dítě vnímá, jak samo sebe prožívá, jak přemýšlí o své budoucnosti, jaká má přání a touhy, sebezpůsobení, sebedůvěra dítěte

- jeho vzor je...
- postrádá vzor, chybí osoba, se kterou by se mohl identifikovat
- postrádá model mužského chování
- chce být jako táta/máma
- má pocit, že nic neumí, nic se mu nedaří
- prezentuje se jako dokonalý, má vysokou sebedůvěru
- prezentuje se reálně, má zdravou sebedůvěru
- nemá sebedůvěru, nedokáže se kladně prezentovat

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- přemýšlí/nepřemýšlí o své budoucnosti
- má nereálná očekávání
- chtěl by se vyučit jako ...
- přeje si být ...
- touží po cestě kolem světa
- další (jaké ...)

Zkušenosti s diskriminací z důvodu rasy, náboženského vyznání, věku, pohlaví, sexuální orientace nebo postižení; pocit sounáležitosti s rodinou

- má/nemá zkušenost s diskriminací, příp. s jakou
- je rád za svou rodinu, je rád její součástí
- nezná svou biologickou rodinu, chce ji poznat
- pátrá po své biologické rodině
- těší se, až opustí svou rodinu a bude žít sám
- chtěl by utéct z rodiny, cítí se ohrožen
- cítí se v rodině cizí, nadbytečný
- celá rodina praktikuje náboženství
- nechce chodit na bohoslužby, ale je nucen rodinou
- je rád ve společenství souvěrců, cítí se tam dobře
- spolužáci se mu vysmívají za chození do kostela
- cítí se být 4procentní, ale bojí se to doma říct/ už to doma řekl a je malér/rodiče to dobře přijali
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, osobní zkušenost, pozorování, zpráva pedagogické poradny, zpráva ze školy, zpráva psychologa, rozhovor s třídním učitelem apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- kontakt s biologickou rodinou
- zvýšení sebevědomí – dítě se zaměří na činnost, ve které je úspěšné
- reálný pohled na svou osobu – dítě si vypíše své silné a slabé stránky
- vhodná volba povolání – rozhovor s poradcem
- nalezení životního vzoru (dítě si zvolí postavu, které se chce podobat, nemusí být reálná)
- dítě si vybere školu s internátem (chce odejít z domova)
- další (jaké ...)

▪ Rodičovské dovednosti, zajištění základních potřeb dítěte, přání rodiče

V tomto bodě se pracovník zaměří zejména na oblast rodičovských kompetencí souvisejících se zajištěním výživy, tepla, ošacení, hygieny a zdravotní péče o děti s přihlédnutím k věku a soběstačnosti dítěte, tyto kritéria hodnotí zejména pozorováním. Do této kategorie patří též nepřiměřené omezování pohybu dítěte nebo omezování přístupu domů.

V této části se pracovník dále zaměří na možné rizikové faktory, které by mohly naznačovat podezření na možné ohrožení dítěte. Zejména s ohledem na nízký věk volí pracovník přiměřené metody sociální práce ke zjištění stupně a intenzity možného ohrožení dítěte, zaměřuje se na výchovné postupy, které rodiče používají. Všechny závažné skutečnosti k této kategorii je nutné mít doložené a vysvětlené lékařskou zprávou, popřípadě dalšími odbornými zprávami (stanovisky, posouzeními). Vysoce rizikové je věkové rozpětí od 0-3 let, které vyžaduje specifický přístup.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Vztah rodičů k dítěti (protektivní, omlouvání, nezájem), výchovný styl rodičů

- matka/otec o dítě nemá zájem
- matka/otec na dítě nestačí
- nepřítomnost rodičovské postavy v rodině
- rodiče dítě omlouvají, nevidí negativní vlastnosti dítěte
- rodiče nemají zájem o výchovu dítěte
- výchova je protektivní, úzkostná
- výchovný styl rodičů není jednotný
- výchovný styl je autoritativní, demokratický, liberální
- další (jaké ...)

Schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě, schopnost vytvoření citového pouta k dítěti, oceňování a povzbuzování dítěte

- vzájemný vztah rodičů a dítěte je láskyplný
- rodiče neumí projevit lásku a cit, „jsou chladní“
- rodiče jsou schopni adekvátně posoudit chování dítěte a přiměřeně reagovat na jeho nežádoucí chování
- rodiče dítě chválí, povzbuzují ho
- rodiče dítě jen kritizují, nechválí
- rodiče se o dítě nezajímají, nedávají mu žádnou zpětnou vazbu
- rodiče jsou vůči dítěti nekritičtí, je to jejich modla
- další (jaké ...)

Zajištění základních potřeb dítěte (výživa, teplo, obydlí, hygiena, zdravotní péče)

- dítě má/nemá zajištěné základní potřeby
- v případě nezajištěných se jedná o ...

Pocit bezpečí v rodině

- dítě má v rodině bezpečné prostředí
- dítě nemá pocit bezpečí v rodině, cítí se ohrožené (čím, kým)
- dítě se cítí v bezpečí ... (doma, u babičky, u tety, sousedky apod.)
- může odejít a kam, když se necítí v bezpečí
- s kým mluví, že se necítí v bezpečí, jak ta osoba reaguje

Fyzické/psychické trestání / týrání, manipulace

- není pozorováno
- matka/otec občas/často používají nevhodné výchovné prostředky, jaké ...
- ze strany matky/otce zjištěno nepřiměřené trestání, jaké
- matka/otec s dítětem manipulují
- s dítětem manipuluje další osoba
- matka/otec dítě citově vydírají
- ze strany matky/otce zjištěn psychický nátlak
- dítě je psychicky týráno/je podezření na psychické týrání

Nakolik má rodič přehled o aktivitách a chování dítěte; vedení dítěte (zda rodiče dávají dětem jasné hranice a umějí adekvátně reagovat na jejich porušení), míra kontroly, tolerance, pozitivní vzory

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

chování, podpora samostatnosti, kontrolují emoce, vytvářejí mezilidské vztahy; zda rodiče pomáhají s řešením sociálních problémů dítěte

- tolerance rodiny je standardní
- míra kontroly je standardní
- dítě má volnost, rodiče ho nekontrolují
- dítě má přísnou kontrolu, nemá žádnou volnost
- rodiče nejsou jednotní v nastavování mezí
- dítě se rodičům svěřuje/nesvěřuje
- dítě je vedeno k samostatnosti, rodiče pro to vytváří vhodné podmínky
- dítě není vedeno k samostatnosti, rodiče mu nedovolí se osamostatňovat
- dítě zvládá sebeobsluhu přiměřeně věku
- rodičům je jedno, co dítě dělá, zda je tím ohroženo
- při porušení pravidel rodiče reagují: křikem, zákazy, fyzickým trestáním, kázáním...
- dítě porušuje pravidla schválně, aby mělo aspoň negativní pozornost
- rodiče za všechna porušení trestají jen nejstaršího potomka
- nejstarší sourozenec supluje rodiče, stará se o ostatní děti
- rodiče znají kamarády dítěte, i jejich rodiče
- rodiče nevědí, s kým se dítě stýká
- rodiče nevědí, v jakém stavu chodí dítě domů (opilé, zfetované ...) a v kolik
- matka/otec je chladná, vřelá, neprojevuje emoce
- rodiče dítě hladí, objímají, líbají; dítě to oplácí
- rodiče jsou odměření, nejsou s dítětem ve fyzickém kontaktu
- dítě se vyhýbá fyzickému kontaktu s rodiči, sourozenci
- dítě má za vzor ...
- rodiče vědí o problémech dítěte, mají zájem je řešit
- rodiče vědí o problémech dítěte, ale nemají zájem je řešit, odpovědnost přenáší na dítě
- rodiče se nechtějí podílet na řešení problémů
- rodiče problém vůbec nevidí, považují situaci za standardní
- další (jaké ...)

Přání rodičů

- matka/otec si přeje ...

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, osobní zkušenost, pozorování, zpráva pedagogické poradny, zpráva ze školy, zpráva psychologa, rozhovor s třídním učitelem, zpráva pediatra, oznámení Policie apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- návštěva psychologa, střediska pro rodinu a dítě za účelem poradenství
- rodiče přestanou dítě bít
- seznámení se s kamarády dítěte
- rodiče budou dítě chválit, hladit – budou na sobě pracovat
- matka/otec dítě alespoň 1x za den pochválí, dítě to si bude zaznamenávat (školní dítě)
- uložení napomenutí, dohledu
- uložení povinnosti vyhledat poradenské zařízení
- rodiče umožní dítěti samostatný pohyb venku
- další (jaké ...)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Cíle musí být nastaveny přiměřeně věku a rozumové vyspělosti dítěte. Kojenec, školák i adolescent potřebují ochranu a bezpečí, ale každý v jiné míře. Odlišný bude i pohled na možnost dítěte samostatně se rozhodovat. Proto je třeba všechny nabízené možnosti brát s rezervou a vyhodnocovat situaci každého dítěte individuálně.

▪ **Potřeby a přání dítěte - ochranné a rizikové faktory**

Pracovník zjišťuje, jaké jsou aktuální potřeby a přání dítěte. Zároveň se zaměřuje na ochranné a rizikové faktory dle kategorií - mladší děti; starší děti a mládež. Pracovník si musí uvědomit, zda vyhodnocuje dítě mladšího nebo staršího věku. Není možné pro jedno dítě vyhodnotit ochranné a rizikové faktory pro obě věkové skupiny. Vyhodnotí-li pracovník faktory pro mladší dítě a během doby poskytování SPOD dítě doroste, provede pracovník nové vyhodnocení ochranných a rizikových faktorů.

Potřeby dítěte

- jednotná výchova rodičů
- stabilní bydlení
- vytvoření vlastního koutku v bytě jen pro dítě, zajištění soukromí
- zajištění léčby, pravidelní podávání léků
- bezpečné prostředí
- pravidelná příprava na vyučování
- zlepšení vztahů se spolužáky, sourozenci
- pravidelný kontakt s otcem, prarodiči
- další (jaké ...)

Přání dítěte

- dítě si přeje ...

Ochranné faktory - mladší děti

- zdravé dítě
- stabilní rodinné vztahy
- chtěné dítě v milující rodině
- podpora širší rodiny
- pozitivně naladěné dítě
- zdraví a vyrovnaní rodiče
- dobrá spolupráce s pediatrem a dalšími lékaři
- dítě dobře adaptované v kolektivu (MŠ)
- další (jaké ...)

Rizikové faktory - mladší děti

- dítě s postižením
- drogově závislí rodiče nebo jeden z nich
- domácí násilí
- trestná činnost rodičů
- rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody
- dítě má specifické potřeby
- dítě je dyslektické, dysgrafické ...
- rodiče mají psychiatrickou diagnózu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- chudoba rodiny
- nepodnětné prostředí
- bezcitní rodiče, citová plochost rodičů
- další (jaké ...)

Ochranné faktory - starší děti a mládež

- stabilní rodinné prostředí
- bezpečný domov
- dobré vztahy s vrstevníky
- volnočasové aktivity, sport
- pozitivní vztah k životu
- zájem rodičů o dítě
- dobrá docházka do školy, dítě je na škole, kterou si přálo
- zdravé sebevědomí
- šťastná láska
- další (jaké ...)

Rizikové faktory - starší děti a mládež

- nefunkční rodina
- nezájem o dítě ze strany rodiny
- dítě je šikanováno nebo šikanuje jiné
- dítě nemá náhled na své chování
- nerespektování autorit
- závadová parta
- návykové látky užívají rodiče, dítě, všichni společně
- trestnou činnost páchají rodiče, dítě, všichni společně
- nemoc dítěte, rodičů, smrt rodiče
- život v sociálně vyloučené lokalitě
- nešťastná zamilovanost
- vyhození ze školy
- chudoba
- další (jaké ...)

Zdroj informací

Rozhovor s dítětem, rodiči, šetření v rodině, osobní zkušenost, pozorování, zpráva pedagogické poradny, zpráva ze školy, zpráva psychologa, rozhovor s třídním učitelem, zpráva pediatra, oznámení Policie apod.

Cíle (konkrétní), popř. plánované kroky a opatření

- objednání do rodinné poradny
- objednání do pedagogicko-psychologické poradny
- podání žádosti o byt
- přestěhování do azylového domu
- podání návrhu soudu na úpravu styku s druhým rodičem, prarodiči apod.
- zajištění doučování (např. v neziskové organizaci)
- zajistit u pediatra doporučení ke specialistovi, následné objednání u specialisty
- zajištění osoby, která dohlédne na pravidelné brání léků (rodič, teta apod.)
- krok k naplnění přání dítěte, je-li reálné naplnění přání

„Zvýšení efektivity a kvality sociálně-právní ochrany dětí v Jihočeském kraji“,
registrační číslo projektu: CZ.1.04/3.1.03/C2.00072

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- další (jaké ...)

Vyhodnocení končí uvedením jména a příjmení sociálního pracovníka, datem zpracování a podpisem pracovníka.

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

2 INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE (IPOD)

Po zjištění potřeb dítěte, analýze situace a analýze rizik pracovník OSPOD sestavuje individuální plán ochrany ohroženého dítěte, který je základem další práce s dítětem a rodinou. IPOD je základním výstupem vyhodnocování potřeb dítěte.

IPOD konkrétně reaguje na analýzu situace a potřeb dítěte a naplánované kroky směřuje k naplnění potřeb dítěte a k bezpečí dítěte.

IPOD obsahuje:

- stanovení cíle (případně cílů),
- přehled konkrétních kroků s jasnou formulací, osobami odpovědnými za provedení kroku, termínu plnění (co, kdy, kdo),
- přehled rizik a alternativních kroků
- stanovení termínu a způsobu vyhodnocení plánu.

IPOD sestavuje příslušný pracovník SPOD ve spolupráci s rodičem/rodiči a dítětem. V případě staršího dítěte je jeho přítomnost a zapojení do tvorby IPOD nezbytná. IPOD je konkrétním nástrojem pro naplnění zjištěných potřeb dítěte a směřuje ke stavu, kdy dítě již není ohroženo.

Stanovení cíle nebo cílů vychází z vyhodnocení situace dítěte. Není nutné stanovovat si velké množství cílů. Klient se může zaleknout hustě popsané stránky, na které se mu ukládají samé povinnosti. Je lepší stanovit si jeden cíl (je-li to možné) a po jeho splnění si dát další. Jít krůček po krůčku.

Příklad

Stanovíme-li si, že si do měsíce rodiče najdou práci, začnou splácet dluhy, urovnají vztahy v rodině, začnou s dítětem chodit na logopedii, s druhým dítětem rehabilitačně cvičit, docházet to manželské poradny, ve škole budou řešit prospěch a nedocházku dalšího potomka, plus jeho trestnou činnost, tak je dost pravděpodobné, že nezačnou dělat nic. Rodičům bude jasné, že všechno rozhodně nezvládnou, tak usoudí, že nemá cenu vůbec s něčím začínat, když se to stejně nemůže povést. Prohloubí se jen pocit marnosti a selhání.

Stanoví-li si pracovník s rodinou pro začátek jeden až dva cíle, bude se rodiči zdát, že by to šlo. Až se naplní jeden cíl, stanoví se druhý. Krok za krokem. Rodina se nezlepší na 100%, i při malém počtu cílů bude docházet k selhávání, ale dá se očekávat, že se situace začne proměňovat. Při naplnění cíle je dobré chválit, vždyť pochvala je nejlepší motivací a chválit se dá i za maličkosti. Pochvalu může pracovník zaznamenat i do IPOD do kolonky „hodnocení a ověřování“. Tam nemusí být jen „datum a splněno“. Ale třeba datum a výborně splněno, splnila matka s vypětím sil, splnil (Petřík, Pavlík...) a má z toho velkou radost. Rodič a dítě to uvidí zapsané, potvrzené, bude oceněna jejich snaha, prostě budou mít individuální přístup. I toto platí jen pro určité klienty, ale někdy to stojí za úvahu.

Cíle IPOD:

- specifické (jasné a konkrétní)
- měřitelné (s možností posoudit, zda jich bylo dosaženo)
- akceptovatelné (přijatelné pro všechny osoby, kterých se týkají)
- reálné (vycházet z reality, musí jich být možno reálně dosáhnout)
- sledovatelné (pracovník průběžně sleduje, jak se dosažení cíle vyvíjí)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Kroky vedoucí k naplňování cílů musí být jasné, jednoduché, srozumitelné. Jestliže jsou rodiče simplexní, volíme slova, která znají, kde má pracovník jistotu, že chápe, co po nich vlastně chce.

Příklad

Matce doporučíme sociální rehabilitaci v Dětském centru ve Strakonících. Matka je absolventka zvláštní školy, rekreačně požívá návykové látky, slovo „rehabilitace“ slyšela možná v televizi při sledování Ordinance v Růžové zahradě, ale už neví, v jaké souvislosti to bylo. V IPOD podepíše, že se sociální rehabilitaci podrobí. Ale dá se celkem předpokládat, že nemá vůbec tušení, do čeho jde. V nejlepším případě si myslí, že bude cvičit v tělocvičně.

Zanesení přehledu rizik a alternativních kroků může být praktické v případě, kdy po rodiči chceme, aby učinil určitou věc a je jasné, že pokud tak neučiní, bude následovat reakce ze strany OSPOD.

Jak se říká: když pracovník řekne „A“ a zároveň musí říct i „B“. Je v tom obsaženo i poučení pro rodiče, protože podepíše na konci IPOD. Nemůže se pak vymlouvat, že nevěděl, co bude následovat. Není to výhrůžka, jen konstatování, jaký bude další postup. OSPOD však musí být důsledný a učinit opatření, které je uvedeno jako druhé. Přehled rizik a alternativních kroků se nehodí pro každou rodinu. Je to jen možnost práce s rodinou. Jak stanovit podmínky a vymáhat jejich plnění.

Zároveň je možné přehled rizik a alternativních kroků využít k práci s rodinou, která potřebuje dlouhodobé, mírné a chápající vedení. Příkladem může být rodina s dítětem s postižením. Potřebuje stanovovat jednotlivé kroky, ale nemusí být jasné, zda zrovna tyto kroky jsou správné a povedou k cíli. Pracovník a rodiče se na nich mohou shodnout a mohou vymyslet více kroků, které však nejdou provádět najednou. Všechny se jeví jako vhodné, ale je otázkou, zda povedou k cíli. Pracovník se tedy s rodiči a dítětem dohodnou, co budou zkoušet jako první, pak mohou stanovit pořadí alternativních kroků, které budou následovat, jestliže se neosvědčí první řešení.

Jak je vidět, zanesení přehledu rizik a alternativních kroků do IPOD, může být využito v praxi pro zcela rozdílné klienty. Jednou bude IPOD direktivní, podruhé bude mít podobu podpory. A jsou případy, kdy se využití tohoto postupu vůbec nehodí. Není nutné vymýšlet do každého IPOD alternativy a stanovovat rizika. Záleží jen na pracovníkovi, zda se pro to rozhodne, ale je dobré vědět, že tato možnost zde je.

A co nepatří do IPOD?

Potřeba stanovování si velkého množství cílů vede pracovníky k tomu, že do IPOD píší věci, u kterých je jasné, že jsou zajištěné. Dítě v ústavní péči má péči pediatra běžně zajištěnou, rovněž je zabezpečené po stránce materiální, je dohlíženo na to, aby chodilo do školy apod. Cíle stanovené při pobytu dítěte doma jsou odlišné od cílů dítěte v zařízení.

Příklad toho, co do IPOD opravdu nepatří

Cíl: zajištění stabilního a klidného prostředí

Krok: zajištění péče o nezletilého

Odpovědná osoba: DC Strakonice

Cíl: pediatrická péče

Krok: spolupráce s odbornými lékaři

Odpovědná osoba: DC Strakonice

Podepisování IPOD

Vytvořený IPOD je třeba podepsat. Tím dávají všichni aktéři najevo, že jsou obeznámeni s cíli a jednotlivými kroky. Zákonní zástupci musí být s IPOD vždy seznámeni a vždy ho podepisují. V případě, že se odmítnou podepsat, pracovník zaznamená, že rodič odepřel podpis, kdy to bylo a jaké k tomu měl důvody. Pokud má rodič výhrady, pro které nechce IPOD podepsat, sepíše s ním o tom pracovník protokol. IPOD se týká dítěte a je tedy třeba, aby dítě bylo bráno pracovníkem jako partner. Záleží na rozumové vyspělosti dítěte, ale ve věku 12 let by mělo být schopné participovat na vytváření IPOD, pochopit jednotlivé kroky a pak IPOD podepsat. U dětí mladších je to na zvážení pracovníka.

Nedojde-li k podpisu IPOD např. z technických důvodů (pracovník sepsal IPOD v kanceláři, nevzal ho s sebou na šetření do rodiny a pak se s rodiči nějakou dobu neviděl), je nutné mít ve spise alespoň odkaz k tomu, že byl rodič s IPODem seznámen.

Příklad

I prvňáček může být seznámen s tím, že má povinnost chodit do školy, je to jeho úkol. Toto dítě jistě pochopí. Dítěti pracovník vysvětlí, že jeho docházka do školy bude kontrolována a ve druhém pololetí, kdy už umí psát, se může do IPOD i podepsat. Mladší školní děti se dají dobře motivovat tím, že je dospělí berou jako parťáky, nejednají o nich bez nich.

Přehodnocení IPOD

Termín, kdy bude IPOD vyhodnocen/přehodnocen stanovuje pracovník OSPOD při jeho tvorbě. Dle aktuálního vývoje situace bude termín změněn, zejména když dojde k akutní změně situace dítěte nebo rodiny, nebo v případě, že IPOD není evidentně od začátku naplňován. Optimální IPOD počítá i s alternativními řešeními. Může dojít k naplnění cílů a potřeb dítěte a k uzavření případu, nebo k naplnění potřeb dítěte nedojde, pak pracovník SPOD přehodnocuje kroky a možná i cíle tak, aby odpovídaly konkrétní situaci. Přehodnocování plánu probíhá za spolupráce pracovníka OSPOD, dítěte a jeho rodičů a spolupracujících osob. K přehodnocování může docházet i pravidelně, např. 1x za 6 týdnů, 1x za 3 měsíce apod., záleží na obsahu každého individuálního plánu.

Aktualizace vyhodnocení a IPOD

Situace dítěte se mění a změny jsou postupně zaznamenávány do spisové dokumentace. V praxi se pracovníci potýkají s tím, jak změny zaznamenat, zda tisknout pokaždé nový formulář.

Nejlepší se jeví varianta, kdy se do formuláře uvedou nové skutečnosti s uvedením data, kdy k nim došlo. Je to přehledné a spisová dokumentace nebytní množstvím již neaktuálních vyhodnocovacích formulářů a je přehled realizovaných změn v rodině.

V případě, že se situace dítěte dramaticky nemění a působení OSPOD je spíše udržujícího charakteru, je možné na jedno vyhodnocení navázat více IPODů. To v praxi znamená, že vyhodnocení zůstane stejné. IPOD je s rodiči (případně s dětmi) vyhodnocen např. po měsíci. V rodině nedošlo ke změně situace. Pracovník s rodinou stanoví nové cíle a kroky (nebo se prodlouží doba pro naplnění stávajících, případně část cílů zůstane a část se změní, budou stanoveny nové cíle...). Toto umožní pružnější práci s IPOD. Pracovník nebude stresován potřebou vypracovávat nové vyhodnocení např. po měsíci, který si určí jako dobu pro aktualizaci IPOD. Nelze však na jedno vyhodnocení vázat IPOD několik let. Po jednom roce provede pracovník vyhodnocení situace dítěte, zapracuje změny a dál může na nové vyhodnocení navazovat IPODy po měsíci. Tím dosáhneme toho, že cíle budou stanovovány malé, kroky budou konkrétní, plán bude velice podrobný.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

3 STANOVISKA PRACOVNÍ SKUPINY

3.1 K VYHODNOCOVÁNÍ A IPODU

Vyhodnocení a IPOD u dětí se specifickými potřebami

Specifické potřeby se vypíší formuláře *Vyhodnocení situace dítěte - podrobné - do odstavce 17, Potřeby dětí*. V průvodci vyhodnocením situace dítěte bude k tomuto odstavci poznámka.

Aktualizace vyhodnocení + IPOD

Diskuse nad tématem jak aktualizovat vyhodnocení? Tisknout stále nové formuláře, byť se jedná o uvedení pouze dílčí změny nebo změny vpisovat do jednoho formuláře?

Varianta 1: *aktualizace ke dni*: uvést do téhož formuláře nové skutečnosti s uvedením data, ve kterém k nim došlo.

Varianta 2: *tisknout nové formuláře s uvedenými změnami*, archivovat již neaktuální. Jak?

Varianta 3: *vytvořit číslovaný dodatek k vyhodnocení týkající s pouze té oblasti, která byla změněná!*

Shoda na Variantě 1, nejpřehlednější. Spisová dokumentace tak nebytní množstvím již neaktuálních vyhodnocovacích formulářů. Přehled v realizovaných změnách v rodině.

Dítě se zdravotním postižením nebo znevýhodněním - vyhodnocení a IPOD

LUMOS vydal příručku *„Vyhodnocování potřeb dětí, Praktický průvodce, Metodika vyhodnocování“*, která se zabývá specifiky vyhodnocování potřeb dětí se zdravotním postižením či znevýhodněním v kapitole č. 3.1 (str. 20). K dané problematice se vztahuje ještě příloha č. 2 *„Pomocné otázky a oblasti pozorování“*, příloha č. 2/7 *„Dítě se zdravotním postižením“* (str. 71 a následující).

K dispozici by příručka měla být na všech OSPOD. Příručku je vhodné prostudovat a načerpat inspiraci pro vyhodnocování. V příručce je i „návod“, jak se připravit na komunikaci s dítětem, čeho si všítmat. Vyhodnocování musí být prováděno opakovaně vzhledem k tomu, že se mění potřeby dítěte úměrně jeho věku.

U dítěte s postižením se mohou měnit kompenzační pomůcky, způsob komunikace apod. Vyhodnocování potřeb dítěte s postižením není diagnostika.

Dítě umístěné v ústavní výchově - vyhodnocení a IPOD

Dítě vyrůstající v ústavní výchově je dítě v nepřírozeném prostředí. Při vyhodnocování je třeba vždy brát v úvahu, že umístěné děti prožily ztrátu - ztrátu blízkých osob, domácího prostředí. Často prožily traumata. To všechno se promítá do projevů dítěte. Na místě je pečlivé zvážení, co je porucha chování, co porucha citové vazby a co je reakce na prožitá trauma a na ztrátu, kterou dítě prožilo a prožívá.

Důležitým bodem vyhodnocování situace umístěného dítěte je jeho identita. Ústřední otázka při vyhodnocování tohoto bodu zní *„Kdo jsem?“*. Identita se vyvíjí od raného dětství, nejdůležitějším je však období puberty. Vnímání sebe sama, sebezpřijetí, nalezení svého místa ve světě je klíčové pro celý život. Do vyhodnocení je možné uvést, kdo pomáhá dítěti s budováním identity, kdo s ním hovoří o jeho vnitřních pocitech, o rozkolísanosti, pochybnostech. Tento člověk má velký potenciál ovlivnit budoucnost dítěte.

Blíže odkazujeme na příručku Lumos *„Vyhodnocování potřeb dětí, Praktický průvodce, Metodika vyhodnocování“*, kapitola č. 3.3 (str. 21), a přílohu č. 2 *„Pomocné otázky a oblasti pozorování“*, příloha č. 2/6 *„Dítě v instituci“* (str. 63 a následující). Vyhodnocování musí být prováděno opakovaně vzhledem k tomu, že se mění potřeby dítěte úměrně jeho věku.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

3.2 K IPODU

IPOD a stanovování cíle a kroků

V případě, že po vyhodnocení situace dítěte a rodiny dospěje orgán SPOD k tomu, že všechny potřeby dítěte jsou zcela naplněny, výchova dítěte probíhá bez potíží, dítě se zdárně vyvíjí, zejména s ohledem na důvod zařazení dítěte do evidence, pak není nutné stanovovat úkoly (tj. není třeba vytvářet úkoly pro úkoly).

IPOD - cíle a plánované kroky uvádět shodně jako u vyhodnocení, tedy zkopírovávat?

IPOD navazuje na podrobné vyhodnocení a následuje ho! Co je obsaženo ve vyhodnocení, musí být obsaženo i v IPODu a naopak. Není možné, aby IPOD plánoval cíle a kroky, které nemají oporu ve vyhodnocení a identifikaci faktorů.

IPOD vypracovávat nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence OSPOD.

Cíl? *Co se má stát, čeho chci dosáhnout?*

Kroky? *Jakými opatřeními dosáhnou stanovených cílů?*

Odpovědná osoba? *Kdo ponese za splnění odpovědnost? Kdo to může udělat?*

Přeformulování kroků ke splnění cíle

Pokud jsou v IPOD stanoveny cíle a plánované kroky, které nebyly ve stanoveném časovém intervalu splněny, OSPOD analyzuje, z jakého důvodu a jakých příčin nejsou stanovené cíle splněny. V následujícím IPOD se OSPOD ve spolupráci s rodiči pokusí zvolit kroky jiné, o kterých je přesvědčen, že by mohly vést ke splnění definovaného cíle.

Např. Cíl? Matka si zajistí azylové bydlení; Krok? do 7 dnů osobně navštíví azylové zařízení XY a zeptá se na možnost ubytování = pokud není tento krok splněn, např. OSPOD ve spolupráci s matkou vyhodnotí potřebu pomoci neziskové organizace, která s matkou ubytovnu osobně navštíví.

3.3 K VEDENÍ SPISOVÉ DOKUMENTACE SOUROZENCŮ

Do rodiny vedené OSPOD se narodí další dítě. Jak ho správně zapsat?

Stanovisko MPSV ČR z roku 2011:

- ✓ **Pokud narozené dítě nebude** spadat pod výkon sociálně-právní ochrany (§ 6, resp. § 54, a) b) zákona o SPOD, potom je dobré pro informaci zmínit jeho jméno v sociálním záznamu, aby byla ucelená představa o celé rodině. Např. dítě je vedeno na OSPOD kvůli záškoláctví a narodí se mu sourozenec, je do spisu záškoláka uveden pouze v sociálním záznamu (aby bylo povědomí o tom, že má záškolák sourozence). Pokud s tímto novým sourozencem nebudou problémy, nebude se mu dělat žádný spis Om.
- ✓ **Pokud narozené dítě bude** spadat pod výkon sociálně-právní ochrany (§6, resp. §54, a) b) zákona o SPOD), potom je třeba vést všechny sourozence pod jedním Om a na obal dopsat i jméno tohoto dítěte, bude tedy zapsán pod stejné číslo, byť by to byl spis z roku 2003.

Z právního hlediska nic nebrání tomu, aby dítě bylo zapsáno v rejstříku Om v roce, ve kterém dojde k tomu, že bude spadat do skupiny dětí, které jsou uvedeny v § 6 odst. 1 zákona SPOD (např. k nějaké události dojde v roce 2010, takže by mělo být zapsáno v roce 2010), ale přitom by mělo být zapsáno u svých sourozenců, neboť má stejné oba rodiče (např. dítě se запиše do rejstříku Om pro rok 2010, ale zároveň se vyřadí a sloučí s Om např. z roku 2003 ostatních sourozenců).

Praxe není jednotná, záleží na způsobu vedení rejstříku jednotlivých úřadů - program v počítači, papírové rejstříky, excelová tabulka. **Stanovisko pracovní skupiny - v praxi jsou možné oba způsoby.**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

3.4 **K MIGRUJÍCÍM RODINÁM A RODINÁM NA OHLAŠOVNĚ**

Vyhodnocení situace dítěte a tvorba IPOD - stanovisko MPSV ČR:

OSPOD místně příslušný podle trvalého pobytu dítěte je odpovědný za výkon sociálně-právní ochrany daného dítěte, pokud má však dítě faktické bydliště jinde, může OSPOD využít institut dožádání a požádat jiný OSPOD o provedení úkonu, který by sám mohl provést jen s obtížemi nebo s neúčelnými náklady anebo který by nemohl provést vůbec (viz § 13 správního řádu). *Daný OSPOD tedy může požádat o vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, jakož i o vypracování individuálního plánu ochrany dítěte ten OSPOD, v jehož obvodu se dítě fakticky zdržuje. Tím se však nezbujuje odpovědnosti, stále zůstává klíčovým subjektem SPO daného dítěte, avšak za součinnosti OSPOD, který je rodině a dítěti bližší, rodinu zná a může pomoci s naplánováním případu při znalosti místních podmínek a dostupných služeb. IPOD přímo navazuje na vyhodnocení situace dítěte a rodiny, proto je třeba nejprve přistoupit k vyhodnocení. Z něho vyplynou problémy a slabé stránky, které je třeba řešit a naopak silné stránky, na kterých je třeba stavět a které je nutné podporovat. Na základě toho pak OSPOD přijímá potřebná opatření a spolu s dalšími subjekty plánuje co dál.*

3.5 **DÍTĚ 2 OM SPISY (KOLIZNÍ OPATROVNÍK)**

Podle § 54 zákona o SPOD vede dítě v základní evidenci buď z důvodu poskytování „obecné ochrany dítěte“ (dítě je ohroženo ve smyslu § 6), nebo z důvodu výkonu opatrovnictví (poručenství). Tyto alternativy jsou si postaveny na roveň. Přitom platí pro správní činnost obecně, že místní příslušnost je dána trvalým pobytem (§ 61), zatímco pro výkon opatrovnictví je směrodatné a závazné jmenování soudem. Může tak dojít k vedení jednoho dítěte v základní evidenci (a vedení spisu Om) vícekrát, což je v souladu se Směrnicí MPSV.

3.6 **POSTUPOVÁNÍ SPISOVÉ DOKUMENTACE NA ŽÁDOST POLICIE ČR, SZ**

Stanovisko MPSV ČR:

Podle § 55 odst. 1 písm. a) bod 2. *orgán sociálně-právní ochrany je povinen na žádost poskytnout orgánu činnému v trestním řízení údaje potřebné pro trestní řízení.* Tedy, poskytují se informace, nikoli spis. Zda-li budou informace poskytnuty tak, že bude proveden výpis, opis či shrnutí k otázkám, k nimž žádost o informaci od policejního orgánu směřuje, to je na zvážení orgánu sociálně-právní ochrany dětí a na okolnostech případu. Policejnímu orgánu lze umožnit i nahlédnutí do spisové dokumentace, případně pořízení kopie z ní. Spis se však policejnímu orgánu nezasílá. Policejní orgán je však vždy povinen specifikovat, čeho se informace mají týkat a podle toho je nezbytné též případně upravit spisovou dokumentaci, neboť spisová dokumentace ochrany mládeže může být velmi obsáhlá, obsahovat řadu osobních a citlivých údajů řady osob, přičemž tyto údaje z hlediska policejním orgánem požadovaných informací budou bezpředmětné a není tak důvod umožňovat nahlédnutí i do těchto dalších jejích částí.

Podle § 14 odst. 1 zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, *ministerstva a jiné státní orgány, orgány územní samosprávy, jakož i orgány profesní a zájmové samosprávy jsou povinny státnímu zastupitelství při výkonu jeho působnosti v konkrétní věci bez průtahů zapůjčovat spisy a doklady. Státní zástupci mají právo v mezích výkonu působnosti státního zastupitelství do zapůjčených spisů a dokladů nahlížet a pořizovat z nich opisy a výpisy.* Tzn., že o zaslání spisu může požádat jen státní zastupitelství. Jak bylo uvedeno již výše, policejní orgán takové oprávnění nemá.

3.7 **SVĚDCI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ - SPISOVÁ DOKUMENTACE**

Je vedeno trestní řízení, kde poškozeným (poškozenou) je nezl. dítě. V rámci tohoto řízení je v postavení svědka vyslechnuto další množství nezl. dětí, u kterých není zavedena spisová dokumentace.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

V případě, že by se výsledkem svědka (dítěte) zjistilo, že svědek je ohrožené dítě dle § 6, tak bude založena jeho spisová dokumentace. Ostatní protokoly o výsledcích nezletilých dětí se budou zakládat v souladu se Směrnicí MPSV.

Otázka:

Pokud vyhodnotím, že dítě nebudu zařazovat do základní evidence, do jaké evidence ho zařadím? Povedu si nějakou „evidenci“, kterou si úřad sám zvolí a označí, nebo je k tomu nějaká evidence dána? Může se jednat o evidenci ROD? Nebo je ROD vyhrazena pouze pro obecní úřady I. stupně?

V případě, že OÚ ORP vyhodnotí, že nejde o dítě, na které se sociálně-právní ochraně dětí zaměřuje, a tudíž nebude zpracovávat dokumentaci Om, uloží všechny písemnosti do spisu, který ovšem není spisem Om a nevztahují se na něho skartační lhůty podle § 55 zákona o SPOD. Pro další činnost OÚ ORP v rámci výkonu sociálně-právní ochrany dětí je však nezbytná dostupnost těchto podkladů - je tedy možné přidělovat tomuto typu spisu stejný spisový znak jako u spisové dokumentace Om?

Stanovisko MPSV ČR:

Pokud jde o písemnosti týkající se dětí, u kterých není dán důvod k zařazení dítěte do základní evidence podle čl. 2 směrnice, není nakládání s těmito písemnostmi ve 2. spisové směrnici MPSV č. j. 2013/26780-21 vůbec upraveno. Nakládání s těmito písemnostmi se řídí obecnou úpravou zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, prováděcí vyhláškou č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, a spisovým řádem příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Z předpisů upravujících spisovou službu je důležité zejména ustanovení § 64 zákona č. 499/2004 Sb., které upravuje příjem, označování, evidenci a rozdělování dokumentů. Z úpravy prováděcí vyhlášky č. 259/2012 Sb. je podstatné ustanovení § 7 o označování dokumentů a ustanovení § 12 o tvorbě spisu.

Písemnosti vedené mimo spis Om nebo Nom by měly být vždy označeny číslem jednacím. Jedná-li se o více písemností, které se vztahují ke stejnému dítěti nebo k sourozencům, je možné tyto písemnosti spojit do spisu a spis a jednotlivé písemnosti označit také spisovou značkou.

Označení písemností spisovou značkou je v tomto případě nepovinné a záleží na tom, **zda daný úřad považuje použití spisové značky za účelné**. Nicméně pro lepší identifikaci a dohledání těchto písemností, které se ještě v pozdější době mohou stát součástí spisu Om nebo Nom, lze určitě doporučit, aby si obecní úřad obce s rozšířenou působností vytvořil vlastní spisovou značku pro označování písemností, které jsou zatím vedeny mimo spis Om nebo Nom. Může se jednat např. o spisovou značku složenou z čísla jedacího a označení „SPO“, „SPOD“, „OSPOD“ apod. Používání značky Om by mělo být vyhrazeno pouze pro spisovou dokumentaci vedenou o dítěti, které bylo zařazeno do základní evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Obdobně používání značky ROD je vyhrazeno pouze pro spisovou dokumentaci obecních úřadů I. stupně podle čl. 34 směrnice.

Stejně tak záleží na zvážení daného úřadu, zda bude považovat za potřebné a účelné vést evidenci písemností, které se týkají agendy sociálně-právní ochrany dětí, ale nevztahují se k dětem zařazeným v základní evidenci nebo zapsaným v rejstříku Nom.

Pro úplnost je třeba uvést, že v podkladech pro zpracování spisové dokumentace podle čl. 8 spisové směrnice, které jsou označeny spisovou značkou P/Om, mohou být založeny pouze písemnosti, které se vztahují ke konkrétnímu neuzavřenému spisu Om, tj. nelze do nich vkládat písemnosti vztahující se k dítěti, u kterého nebyl spis Om vůbec založen nebo byl již uzavřen.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Jihočeský kraj

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

4 DOPORUČENÉ VZORY FORMULÁŘŮ

PŘÍLOHA Č. 1 - ÚVODNÍ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

PŘÍLOHA Č. 2 - PODROBNÉ VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY

PŘÍLOHA Č. 3 - INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE